54

Тахан хьаелл кхалнаьха III-гIа республикански съезд

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 26 (2547) | Ера, 30 март, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

Юкъара боахам тоабарца ТОАЛУРГДА ВАХАР

Коммунистически парте хьалхленца социализм яь а баьнна шерра коммунизм хьалъеш боахка вай мехкара къахьегамхой, хIанз октябрь бетта хургйолча ССКП XXII-ча съезда сийна лаккхара социалистически декхараш тIа а ийца хьинаре къахьегаш ба.

Берригача мехка хьашташ шоай хьаштел хьалха а доахаш берригa низ тIабохийт цар юкъара вахар кхы а тоадара.

Шийна хала дале а ерригача общества юкъара болх хьалхабаккхар духьа, дукхагIа алапи доагIача, дикагIа йолча балха участкера, алапи кIезигагIа доагIача, халагIа йолча участке яхар Гаганова Валентина из участок хьалха яккхар духьа. Из сий дола гIулакх хIанз эзарнеша хьал а лаьца шерра кхоачашдеш да. Ший дукхха шура лу доахан дIа а денна, шура кIезигагIа лу доахан, цу дикагIдарашта тIехьакхеде хьайцар «Ингушский» совхоза доярка Галаева Зинас а.

Коммунистически къахьегама коллективи ударники яха сий дола цIераш яьха а яхара къахьегаш а эзараш цехаш, бригадаш, бIарчча фабрикаш, заводаш я, итташ эзараш болхлой, колхозникаш ба.

ХIанз, ССКП ЦК январски Пленум кийначул тIехьагIа, балха хьалха латтача, дикагIа йолча звеноша, бригадаша, колхозаша, совхозаша шоаш санна дика дIайийна хIамаш хьувкъае шоай лоалахой Iомабе, цу гIулакха царна новкъостал де керда декхараш тIаийду.

Цу дерриганеша а вай мехка боахам, культура, Iилма, техника цхьанна а мехка, цIаккха а ца хиннача тайпара сиха, дика тоаю, тегIайоалаю.

Семилетка хьалхарча шин шера планаш дукха а тIехкхоачашъяьй, иштта тIехкхоачашеш кхоалагIча шера планаш а латт.

Цхьабакъда уж доккхий, сий дола балхаш кхоачашдара чIоагIа новкъарленаш ю дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхаша. Цу гIулакхашта юкъе а къаьстта во да шийи боахам тоабе, лакхбе гIерташ хIанз а цхьабола нах хилар. Цо, соакха, цхьайолча районашта чIоагIа новкъарле йир шоаш тIаийца декхараш кхоачашдара.

Фу дар цу районашкара болх тоабара эгтара новкъагIа хиннар?

Из дар цу районашкарча цхьаболча колхозникийи совхозий болхлойи хила бокъо йолчул совгIа шоай доалахьа дукхха доахан, жа, говраш, кхыдар хилар. Цу районашкарча кулгалхоша нахата бокъо йоацаш дукхха колхозийи совхозийи латташ ахийтар.

Йоккха бешамаш, дукхха доахан, жа, говр йола саг колхозеи совхозеи юкъара боахам тоабе а е цига болх бе а безам болаш хилац. Цун уйла колхозагареи совхозагареи даьккха а цар боахам толхабаь а шийи боахам тоабаргахьа, шийи доалахье шеръергахьа йийрзе хул.

Совхозе фу болх бе безам хургба йиъ сесаг, иттанел совгIа етт, дукха жа, говраш, гектарал совгIа лаьтта а долаш, шийи хьайбаш кхабеи боахам шербеи мича фу дергда хьожаш лийннача Наьсаре района СурхотIарча Албогачиев Муси ИбрахIима.

Иштта говр, боарамал совгIа доахан, жа а долаш цои цун цхьанна а дезалхочои совхозе цхьаккха болх а ца беш, совхоза лаьтта массехк огород а ювш лийннав цу районера Экажкъонгий - Юртара Толдиев Жабраил а.

Кхы а доккхагIа боахамаш да Ведана районерча цхьаболча наьха: Лабазанов Чупала 12 бежан, 80 устагIа ба, Мирзоев Хьасана 10 бежани, 325 устагIи газеи я. Исалгиев Муртаза 14 бежани, 80 устагIи газеи я. Цу тайпара шоай доалахьа дукха доахан, жа, говраш, кхыдар долаш, колхозийи совхозийи лаьттах пайда ийбеш шоай боахамаш шерде гIерташ нах ба цхьайолча кхыча районашка а.

Цу наха колхозийи совхозийи юкъара боахам шербара, тоабара шоаш цхьаккха хIама ца дарал совгIа, из толхабе шоашта могар ду, цул совгIа, кхетам дукха лакха боацача кхыча къахьегамхой юкъарча боахаме къахьегарах безам а боах.

Партийни, советски, комсомольски организацеша, колхозийи совхозийи кулгалхоша къахьегамхошта коммунистически кхетам балара болх дикагIа вIаштIехьбаккха беза. Цу гIулакха уж берригаш а социалистически яхьа юкъеоза беза, Гаганова Валентинай болами коммунистически къахьегама коллективи ударники яха цIерашка яхара болами, маккий балха методаши шерра балха юкъеяхьа еза.

Капитализма гIулакхаш, уйлаш дIаяланза болча тунеядцашта берригa къахьегамхой дуxьалбаха беза. Цар боахамаш колхозий уставашеи совхозий болхлой бокъонашеи яххача боарам тIа дига деза. Агитацеи пропагандаи болх тоабарца берригa нах дIаккхетабе беза, шоай боахамаш шерде гIертараша берригача къахьегамхошта, цар юкъарча боахамашта чIоагIа зе деш хиларах, колхозийи совхозийи юкъара боахамаш тоадаларга хьежжа мара колхозникийи совхозий болхлойи вахар хьал тоалург ца хиларах, хIаьта цунца шийи боахамаш шийи доалахьеи дIаяланза ярг ца хиларах а.

Клубех, газетех, новкъостий судех, колхозникийи совхозий болхлойи собранех чIоагIа пайда эца беза капитализмах, шариIатах, Iадатех юхедиса во гIулакхаш дIадахара, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара, цар керта чура шийи доалахьен уйлаш дIа а яьха юкъара боахам тоабе уж тIаберзабара.

Укх шера вай республикерча къахьегамхоша тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачаш а даь ССКП XXII съезда сий долаш накъа дахара воай берригa а низ тIабохийтаргба вай.

Шекар доаккха свекла дIае йолаеннай

Ялх-ворхI градус лаьтта дIоахлушше а свекла дIае болабеннаб Гудермесски района «Дружба» совхоза шоллагIча отделене болхлой. ХIанзале 60 гектар лаьттан тIа из дIайийнай тракториста Джабраилов Саид-Ахьмада. Цунна тIехьа катокаца лаьтта IотоIаду механизатора Кахаев Iанде.

ШоллагIча отделене звеньевойш Б. Адамоваи М. Бочаеваи шоашта тIачIоагIьяьча участкаш тIа шекар доаккха свекла дIайийна баьннаб.

Укх деношка свекла дIае болабеннаб «Гудермесский» совхоза механизатораш а.

Районе дIаювргья 1500 гектара тIа шекар доаккха свекла.

Н. ЗАЗДРАВНЫЙ.

БIаьстан балхаш сихденнад

Дика дIадоладьд Надтеречни района «Надтеречный» совхоза къахьегамхоша бIаьстан балхаш. ССКП XXII съезда дикача совгIатаца накъа бахара, ялат хьувкъийтара шоашта могар ду цар.

Дерригa кхашкара балхаш барти цхьоагIои йолаш леладу совхоза болхлоша. Лоаццача хана кен дIабийна баьннаб, хIаьта хIанз зяба аьхача лаьтта, культивацй яьй лаьтташ аьха, цкъа дIайийча дукххача шерашка хьалтIаювла буц дIайийна бовлаш латт уж.

Гурахьа дIадийнача ялаташта макха баьккха бовлаш латт совхоза механизатораш. ХIанзале 5 эзарнел совгIа гектара тIа макха баьккха баьннаб уж. Из болх къаьстта дика лелабу совхоза 2-ча отделенерча къахьегамхоша. Массарел хьалхагIа йистебаьлар уж бIаьсти дIаюв культураш дIайийна, бIаьстанара лаьтта аьха. Цул совгIа укх шера хьажкIаш дика хьувкъийтара къаьстта терко тIаяхийта къахьег отделенерча механизаторашеи полеводашеи. Укх шера ялатийна лаьрхIа 600-нел совгIа гектара тIа хьажкIаш дIае лаьрхIад отделене.

ХьажкIаш дIае серхIа дерригa лаьтта хиш ца дехкаш хургда, хIаьта а хIара гектара тIара 30 центнерал кIезигагIа йоацаш ялатийна лаьрхIа хьажкIаш чуэца лаьрхIад оаха, йоах отделене управляюще Солтуханов Имрана.

Укх шера тIаийца декхараш кхоачашдара хьажкIаш дIае лаьрхIа лаьтта тоадеш, хьажкIий фу кийчдеш я совхоз. ХIанзале хьажкIаш дIаювргйолча участкашка макха баьккхаб, хIаьта шозлагIа культиваци яь боалаш латт совхоза механизатораш.

ХьажкIаш дIае лаьрхIа лаьтта тоадеча дика болх бу трактористаша У. Дешиева, Х. Анаева, А. Солтаева, иштта кхыбараша, дийнахьара нормаш тIеххоачашъю царех хIаране.

Дика гIулакх ду отделенерча механизатораша гурахьа дIадийнача ялатийна а. 1,5 эзарнел совгIа гектара тIарча ялатийна макха баьккхаб цар.

Укх шера тайп-тайпара культураш планах йоагIачул дикагIа хьувкъийта декхар оттадаьд оаха тхоашта хьалхашка, йоах кхоалагIча тракторно-полеводчески бригада бригадира Шагаипова Идриса. ХIаьта хIара гектара тIара 20 центнер гурахьа дийна кIа чуэца а лаьрхIад оаха, йоах цо. Отделенера къахьегамхой шоаш денна дош кхоачашдергхиларах дог тийша ба.

И. ПЕТРУХИН.

КОСМОСЕ ГIОРГВОЛЧА САГА НИКЪ БОАККХ ПХЕЛАГIЧА КЕМА-СПУТНИКА

ТАСС-а ХОАМ

Космически яьссаленна тохкамаш дара деча балхий планага хьежжа, 1961 шера 25 марта Лаьттанна гонахьарча орбита тIа даьккхад пхелагIа кема-спутник.

Кема-спутник урагIдахийтара керттера маIан да цун конструкцештеи саг космически яьссалене водача а цигара юха Лаьтта воссача а хана цун керага лерттIа болх байтар духьа цу тIа оттаяьча системаштеи тохкам бар.

Кема-спутник дахад даьча лоархIамашта гаргга йолча орбите гIолла, 88,42 минута Лаьттанна гонахьа го боаккхаш, Лаьттан тIара хьал перигея лаккхал 178,1 километри апогея лаккхал 247 километри а йолаш, орбита 64 градуси 54 минути экваторгахьа оагIора леста а йолаш.

Кема-спутника дозал, ракета-носителa тIеххьара лагIа доацаш, 4.695 килограмм да.

Кема-спутника тIа оттаяьй опыта хоадаь хьайба — «Звездочка» яха жIалии кхыйола биологически объекташи чуйола кабина, телеметрически телевизионнии системаш, траекторни тохкамаш дара йола радиосистемеи радиобувзама аппаратуреи.

ТIалаттача кема аппаратуро урагIйодача хана лерттIа болх баьб.

Тохкамаш дара йола программа кхоачашъяь даьнначул тIехьагIа шийна еннача командах цу дийннахье а Лаьттанна гонахьарча орбитера Iо а даьнна, лаьрхIача районе маьрша Лаьтта дессад кема-спутник.

Лаьтта Iодессача кемана-спутникана цкъара баьча тохкамо хьахьекхад, опыта чухоадаьча хьайбага дика хьал хинна хилар.

ПхелагIа Советски кема-спутник урагIдахийтар а из маьрша орбитера юха Лаьтта доссар а бахьан долаш чIоагIа лоархIаме хIамаш хайнад кема-спутника конструкцеи цун системашеи деча балхий хьакъехьа а гIайтта йолхача хана дийнача организмашта хулача Iоаткъама хьакъехьа а.

Цигара гучадаьнна хIамаш хIанз Iомадеш а къестадеш а да.

УрагIъяха юха Лаьтта есса биологически объекташ зувш я.

МОСКВА

Керда сакъердаме кхаъ бенаб хIара советски дезалта. Лаьттанна го а баьккха, маьрша Iодессад пхелагIа советски кема-спутник. Аппаратура дика болх а баьб, кема-спутника чу хинна хьайбаш дика хьал долаш а да яхача хоамо дог чIоагIа гIад а дут, вай денгара ди массаза доалакоталонаш йоахача Iилмахи турпалча советски нахахи йола курал сов а йоакх.

И. И. ЗВЕРЕВ,
«Динамо» яхача завода мастер.

Со хьаг цу дикача нахах

БАКУ. (ТАСС). Советски Iилманхошта керда карагIдьннар бакъдеш дола теш хиннад дуненах. ЗIамига долча хана чIоагIа тамаш еш, цецдоалар вай, кIувсах — самолетах бола фаьлт бийцача. Вай бокъонца вахара гIулакхаша, Iилман карагIдаьннараша тIехьашка йоакх фантази. Дукха хIама ца эшшаш пхи тонн хулаш дола кема-спутник лаьттанна гонахьа гIолла орбита тIа доал, цул тIехьагIа, шийга Iоха аьнача, Iохов.

Из доккха хIама да! Цхьанна а дешаца дIаала йиш йоацаш дегаш гIоздоах космосе бода никъ буллаш боахкача советски Iилманхошта, болхлошта, инженерашта карагIдаьннараша. Вайна бIарга а гуш кхоачашдеш боахк уж из сийлахь гIулакх, хIара спутник е кема цу новкъа боаккхаш бола боккха гIа ба.

Вай доккхий космически кемаш урагIдахийтарах болча хIара хоамо дег тIара баркал оалийт из хьадерашта. Дег чу хьагI а йоацаш кьаг со из сийлахь гIулакх карагIдаьннача нахах.

В. Ф. КИРЕЕВ,
М. Азизбекова цIерахча Азербайджански мехкдаьттаи химеи института доцент.

Боккха кхаъ

Берригa советски нах гIадбигаб пхелагIа космически кема-спутник, космосе а даха маьрша Iодоссаро. Цу дешо цIаьккха а тешалду эгтара хьалха космосе гIоргвар советски саг хилар.

Цу кхаъо дегаш гIоздаьхача «Красный молот» яхача завода болхлоша керда къахьегама толамаш даха лаьрхIад. Из хоам хьахезачул тIехьагIа, 1-ча Мая сийна доккхий социалистически декхараш тIаийцад аз а. ХIара денна балха норма 150 процент кхоачаш а еш, болх бергба аз.

А. БИРИЕВ,
«Красный молот» яхача завода 2-ча цеха токарь.

НАЛЬЧИК

ЧIоагIа уйла тIаяхийта ладийтIар аз пхелагIа космически кема-спутник урагIдахийтарах ТАСС-о баьча хоамага. Боарам боацаш дог гIоздаьккхар са цу кхаъо. Баркал хилда машари адамий иразе бахьан долаш керда Iилман котало яьккхача вай сий долча Iилманхошта. Со шек вац эгтара хьалха космосе гIоргвар советски саг хиларах. Из хIама кастта хург а да.

Кайсын КУЛИЕВ,
Балкарера халкъа поэт,
СССР Лаккхехьарча Совета депутат.

Студентий дегаш гIоздаьннад

Боккха кхаъ хилар тха институтерча студенташта пхелагIа космически кема-спутник, космосе а даха юха лаьтта Iодоссарах болча хоамах. Из йоккха Iилман котало яьккхай, Даьхе бахьан долаш шоай низи хьаькъали кхо ца деш къахьийгача советски Iилмахоша, турпалча советски наха.

Вай мехка долаш да наьха вахар кхы дикагIа тоадара а Iилмеи, техникеи, культуреи дегIайоалаяра а мел эшар. Дика дешаш я со. Се хьалкхееча езача Даьхенна массахана а цIенача дегаца гIулакх дергда аз.

Н. ВЕДЗИЖЕВА,
Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен педагогически института студентка.

Iилман керда котало

ПхелагIа космически кема-спутник, лаьттанна го а баьккха, маьрша Iодоссаро чIоагIа дегаш гIоздьхад Нохч-ГIалгIай совнархоза болхлой, техникий, инженерий.

Наьха творчески хьинари политически кхетами совдоах цу йоккхача Iилман коталоно. Иштта хьахьокх цо Коммунистически партеи Советски правительстваи дунен тIа мел дола халкъаш машаре а ираз долаш а дахара йоакхо еш хилар.

Тха инженерно-технически болхлой керттера декхар да Iилман карагIдаьннараши дикагIа йола опыти производствана юкъехкахьар. Из декхар сийленца кхоачашдергда аз.

Р. МАЛЬСАГОВА,
Нохч-ГIалгIай совнархоза производственно-технически отдела инженер.

Наьсаре района № 4 йолча хIамаш тегача фабрикерча цехе мотористкалла болх беш я Мартазанова Каси. Цхьа ди дIадодац Касе балха нормаш тIехкхоачаш ца еш. Дика болх барал совгIа чIоагIа новкъостал ду мотористка шийца балха боахкача мастерашта хIамаш тегача ца ховр дIахьехаш, шийи опыт дIайовзийташ. Цудухьа фабрикерча коллектива дукха еза Мартазанова.

Сурта тIа: мотористка К. Мартазанова.

И. ПЛИЕВА сурт.

ГОВЗА БОЛХЛО ХИННАЙ МАРЕМАХ

Соттаяь мебель еча фабрика коллективо раьза хинна тIаийцар гIалгIай къона йоI Яндиева Марем. Итташ йолча станокаша деча таташца хьакхашта яланза а балхах бIа ца къожабеш а йола Марем духхьашха хьатуяьлар фабрика заготовительни цехе.

Денна шоай балхаш тIа ухача дукххача болхлошта юкъе саго теркалъяц аьнна хеталора лохо, дизача дегIара, тов-бессарча кIада коч а ювхаш, хIанз а хьакхашта яланза станокашта гонахьа хьувза йоI.

Цхьа ха яьнначул тIехьагIа, тайп-тайпарча станокаш тIа хала доаца балхаш де яьлар Марем. Цунах а тоъам хетацар цунна. Шийцарча кхалнаха станокаш тIа айххьаза болх беш хилар бIарга а гуш, Марем а гIертар шийи болх хьалхабаккха. ТIехьагIа лехаш ха ца йоаяр духьа шийна эша оатхалаш хьалххагIе тIа а яйя, кийчйора Марема шийи болх бу моттиг. Шийи балха ка ца яьлча а ехе хьовзацар из, ше ца кхета гIулакх мастерга Евгений Дмитриевичага хоаттар цо. Балха из сецла тIера хиларах доккхал а деш, вокхо хьехар цунна машино болх мишта бу а, къахьегама овсарле лакхагIа хургйолаш цунга болх мишта байта беза а. Массаза цIенеи вIаштIехьеи кул цун станок.

Тата доацаш, хадданза кхесташ ба цеха пена бIоаххала, доккхача кора лухьала латтача токарни станока тIув. Болх беча моттига юкхе хьалъетта латта кийчъяь яьнна а яланза а йола оатхалаш.

ХIара секунд массаза йоал, шийи маькарча кулгаца тоадаь даьнна гIандий кураш юстара кхувс Марема.

Дукха ха йоаццаш Ленински комсомоле дIайийцар Марем. Сийрда ди дар из цун вахарчухь.

— Коммунистически кагирхой союза мугIарашта се юкъе яхачул тIехьагIа,— аьлар цо собране,— кхы а дикагIа болх а беш, укх гаргтарча бетташка коммунистически къахьегама ударник яха цIи яккха лерхI аз. Из хургда семилетка кхоалагIча шера план хаьнал хьалха кхоачашъяра юкъе а ССКП XXII-ча съезда йоагIача тайпара накъа яхар духьа аз лоаца дакъа.

Цун ткъаь цаI шу дуза ди тIакхоачаш, фабрика коллективо, берригa болхлой раьза а болаш, Грозненски городской Совета депутата кандидаталла оттайир из.

— Малув вайна юкъе Марем ца йовзаш,—аьлар вокххагIа волча электрика н. Попова,—ши шу гаргга ха я цо фабрике болх бу. Цо болх дика баь ца Iеш, общественни болх а дика бу, агитатор а я из. Вайцарча дукххача болхлоша хьокхам эца мегаргболаш я из.

Курал йолаш яц Марема оамал. ХьатIадоагIача шера дIахо деша а парте яха кийчъяла а лаьрхIа я из.

С. ХАНБЕКОВ.

КХАЛНАЬХА СЪЕЗДА ДЕЛЕГАТИЙ ТЕРКАМГА

Нохч-ГIалгIай мехкарча кхалнаьха III-гIа республикански съезд тахан Iуйрийна 10 сахьат даьлча городе Грозне Сталински районерча В. И. Ленина цIерахча культура Дворецe хьаелл.

Съезде уха викалаш дIаяз бу В. И. Ленина цIерахча культура Дворецe Iуйрийна 8 сахьат даьлча денз.

Боккха низ ба кхалнах

Советски Iаьдало эгтара хьалха ше арадаьхача декретаца маIача сага нийсса бокъонаш еннай кхалсага. Цхьабакъда, Законах енна из бокъо кхалсаг бокъонца мукъайоаккхаш а обществана пайдана болча къахьегама из юкъеозаш а долча гIулакха юхьиг мара яцар. «Кхалсаг йизза кортамукъа яккхара а бокъонца маIача сага нийсса цун бокъо хилийтара а юкъара боахам хила а беза, овсарле йолаш юкъа беча балха юкъе дакъа лоацаш кхалсаг хила а еза. ТIаккха маIача сага йолла бокъо йолаш хургья кхалсаг» яздаьд В. И. Ленина (Соч., т. 30, оагI. 25).

Социализм хьалъеча хана Коммунистически партеи Советски правительстваи бокъонца чакхъяьхай кхалсагеи маIача сагеи цхьатарарча бокъоний хьакъехьара ленински идеяш. ХIанз СССР-а халкъа боахама, Iилман, культура цхьаккха дакъа дац болх беш кхалсаг йоацаш. ХIанз халкъа боахамерча болхлоехи гIулакхерча нахахи 47 процент кхалнах ба.

Советски кхалсаго беча творчески балхо хьахьекхад «кхалсаг визза саг вац» яхаш дола реакционни буржуазни теори харц хилар. Овсарле лакха йолаш къахьегарца доккхий толамаш даьхад советски кхалнаха. Социализми коммунизми хьалъяра гIулакха юкъе цар дика дакъа лацарах бе а боагIаш кхалнаьха мах баьб пачхьалкхено: 1 миллион совгIа болча кхалнаха орденаши медалаши еннай, 3 эзар гаргга кхалсага Социалистически Къахьегама Турпал яха цIи еннай. «Гони марси» яха дошо шоллагIа седкъа бенна 24 кхалсаг я. Берригача мехка йовзаш я бокъонца коммунистически къахьегама хьокхам бенна йола Гаганова Валентина. Гагановас дIадоладь гIулакх карайийцар мехкарча бIаьш а эзараш а болча къахьегача кхалнаха. Царех я вай республика МагIалбика района «Ингушский» совхозера къона доярка Галаева Зина. Ци хезача прядильщица дIадоладаь гIулакх хьал а лаьца, кIезига шура луш долча доахана группа ийцар шийга Галаевас, хIаьта 9 бутт балалехьа дикагIа долча доахана луш йола шура яха а яьлар из царгара.

Вай республикерча кхалнаха доккхал ду хьажкIаш дика лелаеш хиларах гIорбаьнна болча шоай новкъостий Кусиева Зайдатеи Музыкаева Маликайи цIераш, мехка юрта боахаме хьалха латтараштa нийсса, Н. С. Хрущева яхарах. Кусиева Зайдати Музыкаева Маликаи вай маякаш я. Царца нийсбалар духьа къовсам лоаттабеш ба хьажкIаш лелаеча звеной звеньевойш бола Курчалоевски районера Дж. Ильясова, Ачхой-Мартановски районера А. Цинаева, Шалински районера Касумова, дукха кхыбараш а.

Вай республике хьийбаш леладеча хьалха латтараштa юкъе а дукха ба кхалнах. Шоай къахьегама толамаштa цIераш хазийтай свинарка Наумова Марияс, Автарханова Мадината, доаркаша Арсемикова Марета, Барахоева Лемкас, оалхазараш леладеча Олюнина Нинас, дукха а кхычар.

Сийлахь-йоккха семилетка кхоачашъеча лоаман кхалсага доккха дакъа лоацаш хиларо цIаьккха а хьахьокх Къилбаседа Кавказа республикашка бахача кхалнаьха творчески хьинар советски строях мел лакхденнад, коммунизм хьалъеча цар лоархIам мел лакхбеннаб.

Вай республике лаккхехьара образовани йолча специалистех 56 процент кхалнах ба. Халкъа боахаме къахьегача болхлоехи гIулакхерча нахахи 47 процент кхалнах ба, царех здравоохранене—85 процент, просвещене—69 процент, культпросветучрежденешка — 61 процент, торговле—64 процент ба кхалнах.

Дог гIоздоаккхаш гIулакх да вай республикерча лоаман кхалнаха юкъе ди тIехь дукхагIа специалисташ хулаш хилар. Де а доагIаш сийдеш а дика лоархIаш а ба шоай опыт а кхетам а гIад а баха къахьегачарна дIалуш бола боккхагIа бола специалисташ Т. Т. Мальсагова, М. Д. Чентиева, З. К. Джамбулатова, кхыбараш. Хьоахабе дог доагIа говза, къона специалисташ: радиоинженер Е. Горчханова, инженер-мехкдаьттахо Р. Мальсагова, инженер гIишлонхо Л. Албогачиева, лораш М. Межидова, Т. Б. Кодзоева, М. Мальсагова, хьехархой Р. Долакова, А. Гойгова, М. Джамбулатова, дукхха кхыбараш а.

Дукхха лоаман мехкарий ба юкъерчеи лакхерчеи дешара заведенешка деша баг1аш. ХIанз уж бIаргаго йиш я мехкарча 40 совгIа йолча городашкарча институташка.

Кхалнаьха къахьегама хьакъехьа арадаьха къаьстта законаш да вай мехка. Укх тIеххьарча шерашка боккха болх баьб болх беш йолча кхалсага къахьегам а унахцIено а лораяра. Кхалсаг берий нана хилар новкъа далац социалистически обществе из балха яхара. Берах йола е наькхах доаллаш бер дола кхалсаг балха дIаэца ца тигарах бехк бу советски законо. Берах йолча кхалсага шийна йоагIачул совнагIа кхы тIа а 112 ди отпуск лу, алапи а телаш.

Боахама а юкъарча а вахаре доккха дакъа лацара шортта торонаш йолаш я кхалсаг социалистически обществе. ХIаьта а кIезига моттигаш яц кхалсаг шийи дезала юкъера ара ца йоалаш, теIа йоаллаш. Дукха моттигаш я кхалсаг ше балха йодача хана бер дIадала берий учрежденеш ца хиларах юкъерча къахьегаме дакъа лаца йиш йоацаш кхалнах бусаш. Из гIулакх вай мехка къаьстта терко тIайохийташ а кхоачашдара де мел дезар деш а да. Берий бешамашкеи яслешкеи бераш кхабарга бода дукхагIа бола мах пачхьалкхено шийна дIатIаэц: масала, берий яслешка кхоабача хIара бера бетта 350 сом хьожаду. Духьала 1961 шера берий учрежденеш хьалъярга а цига бераш леладарга а вай пачхьалкхено 1,2 млд. сом совгIа ахча хьожадаьд (къаьнача ахчанца лаьрхIача).

Кхалнаха юкъе беш бола коммунистически болх маIача наха юкъе беча хьехама балхаца айхха бийза хила беза, кхалсагах йола къаьнара рабовладельчески уйла «шийи эгтара кагегIча овлашца» цар кер чура дIайоаккхаргйолаш, яьхад В. И. Ленина.

Цу хана денз шовзткъа шу дIадаьннад. Социализмо овлангара денз хийцай маIача наьха психологи. Царех дукхагIбараша хам бу шоай исташа бераштa хьехам луш, цIагIарча боахамга хьожаш беча балха. Цхьабакъда, цхьаболча маIача наха юкъе хIанз а ба цIагIара боахам лелабелга, бераштa хьехам лулга кхалнаьха гIулакх лоархIаш бараш. Мари сесаги шоайла вIаши фу юхь йолаш дахаргда, нагахьа санна «сесага гIулакх цIагIа да» яха уйла маьра хилча е Iадатеи шариIатеи гIулакхаш цо цунца леладеш хилча.

ДIаяхача замах юхедиса во гIулакхаш цхьаццаболча дезалашта юкъе чIоагIа доахк. Къаьстта чIоагIа леладу уж вай Нохч-ГIалгIай мехка. Укхаза хIанз а кIезига моттигаш яц кхалнахаца патриархально-родови гIулакхаш леладеш. Дукха истий кхувлаш, мехкарий удабеш, йиIигашка ца дешийташ, тIехьагIа сесаг йита а кхыяр йоалае а аттагIа хургдолаш шариIата законах сагах мах беш, маьре баха ха кхачанза бола мехкарий маьре ухийташ дукха моттигаш я. Цу эхь дайнача гIулакхашца къахетам боацаш къовсам лоаттабелга вай общественноста декхар да.

Кердача къахьегама толамашца накъа баьхкаб Нохч-ГIалгIайчен кхалнах шоай III-гIча республиканcки съезда. Цига цар дувцаргда ССКП ЦК январски Пленума решенеш дикагIа мишта кхоачашъергья, цар дувцаргда феодально-байски Iаьдалах юхедисача акхача, Iовдалча гIулакхашта духьала къахетам боацаш къовсам лоаттабе безаш хилар.

Т. АХМАТХАНОВА.

Партийни вахар

Вахарца бувзам а болаш

Ер ятхлагIа шу да со пропагандистка йола. Ое йолаеннача хана денз боккхача безамца бу аз из болх. Укх шера кулгалду аз ССКП истори (шоллагIча шера Iомадер) Iомадеча кружока. Цига деша ухаш 17 саг ва, шоашта юкъе коммунисташ а, комсомольцаш а, парте боацараш а болаш.

Укх шера ССКП истори Iомадаь ца Iеш, Москве хиннача коммунистически болхлойи партей викалий Совещане материалаш а ССКП ЦК январски Пленума материалаш а Iомаю тха кружоке деша ухараша.

ЛаьрххIа леладу аз занятешка кийчъялар. Аз литературеи эшаш йола гойтара пособии кийчъю. Художественни литература тIара эшаш дола цитаташ гулду, радиопередачашка ладувгIаш а кинофильмашка хьежаш а пайданера хIамаш гулду. Цу дерригнеша новкъостал ду сона айса хьехаш йола материал совхоза коллектива хьалхашка латтача боахама гIулакхашца дикагIа ювза. Айса гулъяь материалаши литературеи бокъонца Iома а дийя, хIара урока конопект язъю аз.

Кружока занятеш ю оаха Савельевски семилетни школе. Заняти хулача дийнахьа хьалххехьа школе дIа а гIойя, кийчо ю аз. Эггара хьалха кийчъю гойтара пособеш: дунен политически карта, СССР карта, СССР историе тIара сурташ, юкъерча бIаьшерий историе тIара сурташ. Укх тайпарча художественни литературах пайда эц аз: Фурманова «Чапаев», Шолохова «Тихий Дон», Маяковске «В. И. Ленин», «Хорошо», иштта кхычох. Радиопередачаша а новкъостал ду сона занятешка кийчъяла. Аз ладийгIаш Кубереи Конгореи гIулакхаш дувцаш даьча къамаьлашка, ССКП январски Пленума материалашка, иштта кхыча лоархIамерча къамаьлашка.

Дика пайда лу сона а кружоке ухараштa а кинокартинаша. Тхо хьежад укх тайпарча кинокартинашка: «Коммунист», «Тихий Дон», «Поднятая целина», «Домой», «Чужая беда», иштта кхыдарашка.

Заняти йолаялалехьа масса хана а политинформаци ю оаха, деша ухараша шоаш къамаьлаш а деш.

Цул тIехьагIа вIаший тайп-тайпара хаттараш а деш къамаьлаш ду. Масала, нн. Юрьевеи Савинеи дийцар юрта боахама коллективизаци яра гIулакх, 1930 шера колхозаш вIашагIйохкача шоаш дакъа лацар. Къаьстта дукхагIа теркам тIабохийташ ладийгIар кружоке ухараша тха станицера «Заветы Ильича» яха колхоз 1930 шера ше вIашагIйоллар дувцаш нов. Савина даьча къамаьлага. Иштaча занятеша деша ухарий дог-безам совбоаккх, программни материал кIоартагIа Iомаяр вIаштIехьдоаккх.

Цхьабола кружоке ухараш кIезита дийша хилара лоархIам а беш, аттача, дикагIа кхетадергдолча дешашца еш аз керда тема. Кердача урока кийчлуча хана дукхагIа долча даькъе учебниках пайда эц аз. Цул совгIа кхыча литературах а эц аз пайда. Масала, «Коммунистически болхлойи партей викалий Совещане Заявлене» II-гIа раздел Iомаеча хана аз бокъонца дийшар нн. Хрущевеи Сусловеи Совещане балха хьакъехьа даь къамаьлаш.

ДукхагIа бола кружока членаш учебника тIера Iомаеш ба материал. Цхьабакъда, юкъера образовани йолчар кхыча литературах а эц пайда. Цар шоаш Iомаеча материалах конспект увттаю.

Кружоке ухараштa долча гIонна мел эшача литература выставка вIаштIехьъяьккхай тха станицерча библиотеко.

Белгалдаккха лезаш да, деша ухараша занятe ца боагIаш цхьаккха ди дохийташ ца хилар а дика дешаш хилар а. Царех ба тракторист Локтев, юрта Совета председатель Михайлов, хьехархой Шелковая, Радченко, иштта кхыбараш.

Оахош кружоке мел беш бола болх вахарца бувзам болаш бу оаха. ССКП ЦК январски Пленума соцамаш Iомадеча хана, оаха дийцар тхоай совхозерча къахьегамхой гIулакхаш, кхашка 2000 тонн органически удобренеш дIайихьа тракторист Лойко, шофер Степанов, иштта кхыдола балхаш. Тха дукхагIа бола кружока членаш агитатораш ба. Цар шоай политически болх боахама гIулакхашца бувзам болаш лелабу.

Дика чакхдаккха лаьрхIад оаха дешара шу, итогови занятеш, ССКП ЦК январски Пленума соцамаш Iомадара дукхагIа теркам тIа а бохийташ. Дешара шу йистедаьлча а хоадабе лаьрхIа яц со кружока членашцара бувзам. Аз лаьрхIад царца Грозне экскурсе яха, промышленни предприятешка, краеведчески музее, Лермонтова цIерахча театре хила.

МОРОЗОВА,
пропагандистка, Наурски районера Кирова цIерах йола винсовхоз.

Кхоачашъю коммунистий предложенеш

Собранешка отчеташка ла а дийгIе, къамаьл а дийя, коммунисташа соцамаш тIаэц. Уж соцамаш кхоачашдарта хьежжа мах бу партийни органа беча балха.

«Красный молот» яхача завода парткоме а цехий партийни организацешка а лоархIамера балхаш ду отчетно-харжара собранешка тIайийца соцамаш кхоачашдара, гучадаьха кхоачамбоацараш дIададахара. Завода парткомои цехий партийни организацешеи, партийно-организационни идеологически балхаш тоа а деш, семилетка кхоалагIча шера планаш кхоачашъяра болхлой оарцагIбоах.

Коммунисташа отчетно-харжара собране гучадаьха кхоачамбоацараш дIадахарахи коммунистий предложенеш кхоачашъярахи дийцар укх деношка хиннача завода юкъарча партийни собране.

Парткома секретара нов. Ведерникова дийцар, пхелагIа цех балха тIехьайиса хилара бахьанаш дашха а даьшха, цеха болх тоалургбола гIулакхаш завода партийни организаце вIаштIехьдахарах. Цеха эша кадраш Iалашийр, технически снабжени тоайир. ХIанз планаш кхоачашъе а болх дикагIа бе а яьннай цех.

Парткома йоакхо яр бахьан долаш дикагIа балхаш де яьннай шоллагIеи, кхоалагIеи, йиълагIеи цехаш а.

Коммунисташа тийннача предложенеех парткомо дика вIаштIехьдаьккхад экономически знанеш Iомаелга. Цу гIулакха лаьрхIа я 70 юххьера экономически дешара школа, хадданза дIахьош да заводе лекционни ди, дукхагIа терко ю агитколлектива балха, гойтара агитаце. Боккха пайда лу общественни наькъаца болх беча партбиблиотека а, цу чу вIашагIъеллача методически совето а.

Коммунистий предложенеш кхоачаш ца яр бахьан долаш чIоагIа критика йир шийттлагIча цеха партбюрона а цун секретара нов. Глазуновна а. Укхаза хан-ханнахьа партбюро заседанеш а партсобранеш а хиннаяц. Кхы дикагIа болх баьбац ялхлагIча цеха партбюроси цун секретара нов. Попадьинаси.

Дикка теркам тIабахийта дийцар собране ССКП XXII съезда сийна лаьца социалистически яхь кхоачашъяра гIулакх. Из дувца дезаш а дар. Заводо кхоачашъяьяц февраль беттара план, дуккха тоннаш мехкдаьттаи химически оборудовани дIаеннаяц пачхахьалкхенна, кхоачамбалла дIаяхьийтаяц Бакурча мехкдаьттахошта 9МГР яха насосаш.

— Доккха зе да брако вай производствана дер,— йоахар шоллагIча цеха партбюро секретара нов. Ващенкос.— Цу гIулакхо чIоагIа новкъарле ю социалистически декхараш кхоачашдара. Къаьстта дукхагIа брак еш я чугунолитейни цех.

ПхелагIча цеха мастера нов. Воробьева парткома критика йир керда техникеи дикагIа йола технологии производствана юкъеккхаьара е езача тайпара цо йоакхо ца яр бахьан долаш. ПхелагIча цехе латт производствана эшаш йола сварочни оборудовани. Бакъда цох пайда-м эцац, цеха кулгалхой мелал бахьан долаш.

Собране къамаьл дир совнархоза председатела заместителa нов. Петухова.

Коммунистий предложенеш цIенхаштта кхоачашъе парткоми цехий партбюроши декхарийла еш бола соцам тIайийцар собране.

К. ТИМОФЕЕВ.

Къахьегамхой хьашташ кхоачашдара

Кхашка, комсий бешамашка, хьайбаш кхоабача фермашка дIа а кхухьаш къахьегамхошка кхачан а промышленни а товараш дохкилга вIаштIехьдаьккхад Шелковской района Червленни яхача станицерча торгови болхлоша.

ХIанз дукха ха йоаццаш Сарсакайи Баклазани яхача жа кхоабача моттигашка товараш дохка баха хилар боахама товарий тика заведующи нов. Молочкои промтоварни тика мах беш йола нов. Урахчинаи. Алхха цхьан дийнахьа 940 сомах товараш дехкар цар цига. Хьайбаш леладераш чIоагIа раьза хилар цу гIулакха.

Царна эш-эша товараш а ийца, кастта комсашта гIулакх деш бола къахьегамхой болча гIоргба торговле болхлой.

С. СУЛИН.

Квартальни план 7 ди хьалха!

Грозненски химически завода коллектив, шерра социалистически яхь а йоаржаь, ССКП XXII съезда сийленца накъа яхара хьинарийца къахьегаш я. Ер кхоалагIа шу да пачхахьалкхен планаш кхоачаш а тIехкхоачаш а еш завода коллектив хьайоагIа. Валови продукци арахецара март бетта 22 ден план 104,5 процент кхоачашъяьй.

Фенольни группа цехашта юкъе хьалха латт № 17-18 йола цех. Продукци арахецара план цу цеха коллективо кхоачашъяьй 22-ча марта. Фенол арахецара план 102 проценти ацетон арахецара план 106 проценти кхоачашъяьй. Цу цехе дикагIа йола смена я нов. Е. Ф. Пузанов начальник вола «Г» яхар. Фенол арахецара план 106 проценти ацетон арахецара план 110 проценти кхоачашъяьй цу смено.

Спиртови группа цехашта юкъе дика къахьегаш я № 32-91 йола цех. Март бетта 22 дийнахьара этилови спирт арахецара план 110 процент кхоачашъяьй цеха коллективо. Цу цехе къаьстта дикагIа болх беш я арахеца продукци геттара дика а йолаш март бетта 22 дийнахьа йоагIа план 111,4 процент кхоачашъяь йола нов. А. В. Яблоков начальник вола смена. Цехе ерригача коллективе белгалбоалаш къахьег коммунистически къахьегама ударникаш болча машиниста Лютова, воккхагIча аппаратчика Скрипкина, аппаратчикаша Резниченко, Белых, Дубикас, Поповас, Антоновас, слесараша Арутюновас, Страздина, Киселева, Костырина, иштта кхы дуккханеша а.

№ 32-91 йолча цехал тIехьаюсаш яц цу цеха машша бедал лоаттаеча №№ 1, 7 йолча цехий коллективаш а.

Этилови спирт арахецара йола квартальни план 24-ча марта кхоачашъяьй.

А. ПУХОВИЦКИЙ.

Кхалнах — рационализатораш

Дукха кхалнах ба Новогрозненски нефтеперерабатывающи завода рационализатораштеи изобретателаштеи юкъе. Уж ба Окурина Зинаида, Жук Нурсафа, Якупова Мамдуда, Приходько Лидия, дуккха кхыбараш а.

ДIададахача шера заводерча кхалнаха 120 рационализаторски предложени елар. Царех дукхагIъяраш балха юкъе а йихьар. Укх шера цар еннай боккха пайда луш йола 25 предложени.

Дика рационализатор я Якупова Мамдуда. Заводе цо болх бу кхоалагIа шу мара деце а завода Iилматехнически общества совета член я из.

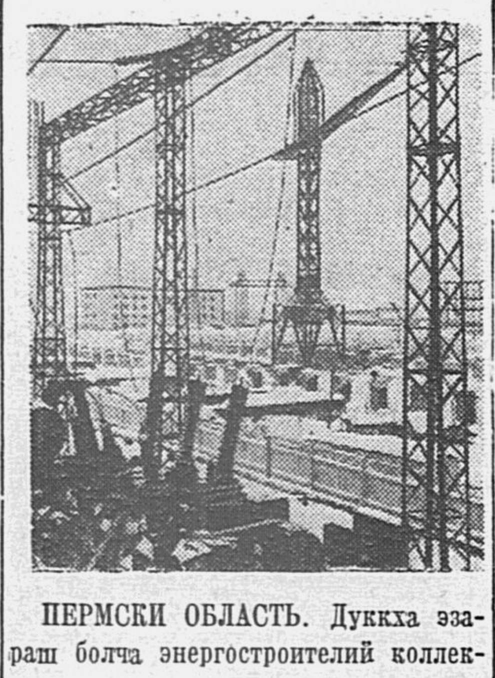
Бехктокхаме болх ба лаборантка бар. Катализатора, силикат-глыба, тригидрата, аллюмине химически состав лабораторе нийса хьакъоастаярга хьежжа хургья арахецаш йола продукци.

Ший болх дика хов Мамдудана. Дукха ха йоаццаш йоккхагIа йола лаборантка яьй цох. Мамдудаза зийра анализа оттаяь шушаш лаьтта латташ хилча харцахьа йолга. Цу гIулакха уйла а яь, предложени елар цо. Из предложени дукха ха ялалехьа балха юкъейоалайир.

ССКП XXII-гIа съезд хьаелла ди тIаккхоачаш боккха пайда луш йола рационализаторски предложени яла лаьрхIад Якуповас.

П. ПОПОВ.

Яйвински ГРЭС хьалъеча

ПЕРМСКИ ОБЛАСТЬ. Дуккха эзараш болча энергостроителий коллективо областа къилбаседе хьалъеш латта низ бола энергетически сооружени—Яйвински ГРЭС тIа-тIа дукхагIа белгалйоалаш лакхлу.

ССКП XXII-ча съезда сийленца накъа баха яхь а лаьца, ГРЭС-а кертера корпуси цунна гIо дергдола зданеши хьалъеш чIоагIа болх беш ба строителаш.

Сурта тIа: хьалъеш латтача Яйвински ГРЭС-а юкъера сурт.

Е. ЗАГУЛЯЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ШОЛЛАГIЧА КВАРТАЛА ЧОТАХ

ССКП XXII съезда дикача къахьегама совгIатаца накъа яхара чIоагIа къахьег Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллективо. Къаьстта дика болх бу нов. Петросов Рубен керте латтача № 7 йолча установка болхлоша.

Заводе эггара хьалха коммунистически къахьегама установка яха сийлен цIи яьккхай цу коллективо. Из вIаштIехьдаьннад барти цхьоагIои йолаш къахьегарах, тIехьабисараштa новкъостал деш, опыт дIа-юха йовзийташ цар болх барах. ХIара бетта план тIехкхоачашъю установка коллективо. Иштта, февраль бетта бедал арахецара план 107,8 процент, парафинови дистиллат кийчдара план 146 процент кхоачашъяьй, хIаьта дIададахача шера кходаьчул дукхагIа электроэнерги, пар, доагам, хий кходаьд.

Цул совгIа укх шера парафинови дистиллат арахецара хьалхарча квартала программа 2-ча марта кхачалехьа кхоачашъяьй № 7 йолча установка коллективо. Укх шера 27-ча марта кхаччалца 232 дийнахьа ремонт ца еш болх баьб установка. Из хул оттаяьча планал 2,5-ззеи дукхагIа.

ЦIаккха а къахьегама овсарле лох ца йолийташ, массайолча хана производственни нормаш тIехкхоачашъеш хьабоагIа операторaш Д. Зеленко, И. Бурлаенко, операторий гIончаш А. Булгаков, Р. Рахматулин, Р. Зайцева, иштта кхыбараш а.

Боккха пайда боал производстве рационализатораша тела предложенеш балха юкъекхувларах. Установка технологи кердаяккхара, мехкдаьтта продукци дикал лакхъяра, продукци яккхарга дIабода мах лохбара чIоагIа къовсам лоаттабу мехкдаьттахошa.

Болх бешше а дешаш, шоай квалификаци лакхъеш ба установка болхлой. Верригаш а 13 саг ва цига болх беш, хIаьта царех цхьайтта болхло кагирхой сайрийнарча школашкеи заочно техникумеи дешаш ва. Цул совгIа дукхагIбараш массехк специальность йолаш а ба.

Укх шера йола план 5-ча декабре кхачалехьа кхоачашъе, планал совгIа 15 эзар тонн парафини кхийола продукции яла, 2,5 эзар тонн пар кхобе, къахьегама овсарле лакхъе, хIара денна мехкдаьтта продукташ йовргйоацаш къовсам лоаттабе лаьрхIад установка коллективо. Гуш да цо уж кхоачашдергдолга.

Т. УЖАХОВА.

Шоай дош кхоачашдаьд

Производственно-товарни контора № 6 йолча цеха чуйоагIача нов. Ю. Свистухина кулгалдеча бригадо дош деннадар март бетта 25-ча денга Карагухурски слива наькъашка 1000 подкладкеи пайдан йоаца 50 шпали хувца. 25 кубически метр балласт йилла, 300 метр дIоахал хулаш болча наькъа ремонт е. Ше денна дош ханал хьалха, 23-ча марта кхоачашдир бригадо.

Бригада беррига членаш дика болх беш хилар, цхьабакъда, болх дика барца къаьстта белгалбаьлар Таисия Жыжова, Константин Ананьев, Варвара Труфанова, Валентина Шальнява, иштта кхыбараш. ССКП XXII съезда сийленца накъа баха безам болаш, чIоагIа хьинар лакхденна ба бригадера къахьегамхой.

— Коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхара къовсам лоаттабеш да тхо,— йоах бригадира нов. Свистухина.

П. ВИШНЕВСКИЙ,
«Главнефтеснаба» оператор.

ХIара денна йола заданеш тIехкхоачашъеш, дика къахьегаш ва вагонни депо промывочно-пропарочни станце цехкома председатель, коммунистически къахьегама ударник, промывальщик Лазарев Иван. Ше дика болх барал совгIа доккха новкъостал ду цо къонача болхлошта а. Коллективо сий деш ва нов. Лазарев.

Сурта тIа: коммунистически къахьегама ударник Лазарев Иван.

П. Катакова сурт

Ханал хьалха

Карабулакски бурув деттача контора мастера Хохоев Сослана бригада № 97 йолча скважинана март бетта ханал 11 ди хьалхагIа бурув теха яьннай. Цу скважинана ханал хьалха бурув тохарах доккха совгIат деннад бригаданна.

ССКП XXII-ча съезда иштта толамаш доахаш накъа болх Карабулакски контора бурув деттараш.

Коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара шоай низ а хьинар а ца кходеш къахьегаш ба бригада беррига болхлой.

Къаьстта дика болх беш ба бурув детта И. Шляхов, бурильщика гIончаш Х. Гогиев, А. Чаниев, А Шишкин, Н. Полухин, дуккха кхыбараш а.

ХIанз № 88 йолча скважинана сихха бурув тохаш я нов. Хохоева бригада. ХIанзале 662 метр кIоарга бурув техад цо.

Цу скважинана ханал хьалха бурув теха йистебовлара доккхий декхараш тIайийцад бригада болхлоша. Уж кхоачашдара хьинаре къахьег цар.

В. ЛУБКОВ,
Карабулакски бурув деттача контора къахьегама гIулакха вола инженер.

Дунен социалистически система дегIаяра керда этап

1960 шера ноябрь бетта г. Москве хиннача коммунистически болхлойи партей викалий Совещане Iалаьмате боккха исторически лоархIам ба. Цу Совещане тIайийца Заявлении Кхайкарали дунен халкъашта юкъе латтача хьала а дунен социалистически система дегIаяра перспективашта а нийса тохкам беш дола программни документаш да.

Дунен социалистически система я шоай лоIамерча суверенни пачхьалкхений—Советски Союзеи Европа а Азе а халкъа демократе мехкийи къамий боахамаш цхьана лаьрхIача. Уж дерригa мехкаш социалистически лагера юкъедолх. Социализмагеи коммунизмагеи долхача новкъа цар хьашташи дагалаттараши цаIаш да.

ХIанз укх сахьата дунен социалистически системо дIалоац дунен територе 26 процент, дунен тIа бахача нахах 36 процент нах (1 миллиард совгIа саг), дунен промышленни производства кхоалагIа дакъа совгIа, дунен тIа доаккхача ялатах ах гаргга, боамбех 48 процент, доаханах 20 процент. Советски Союзеи халкъа демократе мехкийи экономика Iалаьмате боккха низ а хинна дIаэттай.

Дунен социалистически системана юкъе эггара а низ болашагIа бола мохк ба Советски Союз. Советски Союза экономикага кхоач дунен социалистически системана юкъе долхача мехкий боахама кхоалагIа дакъа чонболат, электроэнерги, ах совгIа кIор, цемент, 90 процент мехкдаьтта.

Социалистически система мехкашка доал деш халкъ ше да. Саго сага хьакъ даац цу мехкашка, капиталисташи помещикаши бац, моллагIча расахи къамахи хьаваьннавале а, бокъонаш массане цхьатарра я, къахьегамхоша болх бу шоашта, шоай обществана. Классаш антогонизм дIаяларца цхьана дIайоал къамий антогонизм а. Цхьан мехка дахача къамашта юкъе моастагIал отта, социалистически лагера чуйолхача пачхьалкхений вIаши дов дала объективни бахьанаш хургдац иштача хьалашка. Ерригача Советски Союзеи халкъа демократе мехкашкеи санна, вай республике дахача къамашта юкъе а да дохаргдоаца доттагIал.

Коммунистически болхлойи партей викалий Совещане Заявлене тIа дувц дунен социалистически система дегIаяра кердача этапах. Цу кердача этапа башхало латт Советски Союзо шерра коммунистически общество хьалъяра программа толамца кхоачашъеш хиларах. Социалистически лагера кхыдола мехкаш социализм хьалъяра лард толамца йоллаш да, хIаьта царех цхьадараш шерра социалистически общество хьае доладеннад.

ССКП XXI-ча съездо чIоагIъяь 1959—1965 шерашка халкъа боахам дегIабоалабара план кхоачашъяро шерра коммунизм хьалъяра доккхий декхараш кхоачашде йиш хулийтаргья. Семилетка хьалхара шераш вай мехка коммунизм хьалъеча йоккхий коталонаш йоахаш чакхдаьлар.

Промышленностьи халкъа боахама кхыдола доакъоши семилетка заданех лийрхIачул дикка чIоагIагIа дегIадаьхкад. ВорхI шерарча планах промышленноста валовой продукци юкъера лаьрхIача шера 8,6 процент лакхъяла еза. Цхьабакъда, семилетка хьалхарча шин шера 22,1 процент лакхъелар из, семилетка кхоалагIча шера СССР-а Лаккхехьарча Совета VI сессе 1961 шера оттаьча планах контрольни цифраш тIа лаьрхIача 26 процента метта 34 процент лакхлургья промышленноста валовой продукци. ХIанзарча темпех халкъа боахам дегIабоалабара ворхI шерара план ханал хьалха кхоачашъергья.

Советски Союза халкъа боахама цхьа дакъа долча Нохч-ГIалгIай АССР-а промышленносто а толамца кхоачашъю семилетка заданеш. Производства юкъарча объемах лаьрхIача 1960 шера республика промышленносто 21 декабре кхоачашийр план. Республика мехкдаьттахоша дош деннад мехкдаьтта дакkха ворхI шера йоагIа план диъ шера, вешта аьлча 1962 шера кхоачашъе.

Социализм хьалъеча доккхий толамаш доах халкъа демократически мехкашка, чехка лакхлу цар экономика. Социалистически производственни гIулакхаш промышленносте керттерадараш а хинна дIаэттад, хIаьта юрта боахаме дуккха а дукхагIа моттиг лоац цар цу мехкашка.

1959-чеи 1960-чеи шерашка доккхий толамаш даьхад вай мехка коммунизм хьалъеши халкъа демократе мехкашка социализм хьалъеши. Социализма дунен экономике йоккхий коталонаш яхарца белгалдаьлар уж шераш. Дунен социалистически система мехкаша дIахо йодача хана а йоккхий коталонаш яха йиш хургйола лардаш ехкай. Дунен социалистически система адамий общество дегIаяра керттера фактор а хинна дIаэттай, из я вай заман керттера башхало.

Дунен социалистически система дунен капиталистически системаца хьадда яхье яьннай. ХIара шу массаза доал боахама керда доакъош хьахул шера тIаккхетача продукце абсолютни боарама хьакъехьа баьнна ца Iеш, продукце кертера тайпаш дахара даькъе а США-л хьалха бувл вай мохк.

Дунен социалистически система мехкаша толамаш даьхад цу мехкий халкъаша чIоагIа къахьегар бахьан долаш, социализм хьалъяра юкъара законаш хIара мехка ший йола исторически башхалонаши ерригача социалистически система хьашташи лаьрхIа, нийса юкъедоаладарах, вежарашха барт-цхьоагIо йолаш а интернациональни новкъостал деш а уж хиларах. Социализма мехкий халкъа боахам дегIабоалабара пхе, ялх, ворхI шера планаш кхоачашъяра 1965 шу тIаккхоачаш дунен социалистически система капиталистически чул тIехъяргья промышленни продукци яккхара хьакъехьа.

Социализм капитализмал котъяргья. Материальни рузкъа хьадеш адамаша беча балха тIехь капиталистически системана меттахьа хIама кхетаргья. Ший ха яьккха яьнна, леш латтача капитализмал машаре лоаттаеча экономически яхье социализм котъяргья.

МалагIаш я дунен социалистически система перспективаш?

Коммунистически парте хьалхле а летаеш, советски халкъо вай мехка бокъонца а йизза а социализм котъяьккхай, хIанз шерра коммунизм хьалъеш а доал. Социалистически система дегIаяра кердача этапа керттера башхало латт халкъа демократе мехкашка капитализм юхаметтаоттае йиш йола социально-экономически торонаш цIенъяь йохаяь хиларах. Социалистически лагера вIашагIкхийттача низаша, цун чIоагIлуча барт-цхьоагIоно, хадданза дегIабоагIача низо торо хулийт ерригача социализма дунен система чухь социализм йизза котъялийта.

Социалистически лагерь йохаргья яхаш капиталисташа, ренегаташа, ревизионисташа ду лоархIамаш чакхдаргдац. ССКП XXI-ча съезде оттаьяр цхьан ханна дунен социалистически система коммунизмага яхарах йола идея. Дунен социалистически система дегIаяро торо хулийт из идея чакхъяккха эша материальни база йилла.

Экономически дегIадахкара хьалаш цхьатарра а доацаш социализмага довла доладеннад социалистически лагера мехкаш. Экономически, исторически, национальни хьалаш тайп-тайпара хилар хоа ца луш диса йиш яцар цу мехкаша шоай боахамаш социалистически лардаш тIа доахача хана.

Социализм еш йоахк Болгарскии Чехословацкии Социалистически Республикаш. Румынски Халкъа Республике ялх шерара план (1960—1965 шераш) кхоачашйича хьалъергья социализм.

КхоалагIа пятилетка (1961—1965 шш.) кхоачашъяро Албане Халкъа Республикага торо хулийтаргья социализм йизза хьалъяь яккха.

1961—1965 шерашка шоллагIа пятилетка кхоачашъеча хана Венгерски Халкъа Республика керттера декхар да социализма лард елла яккхари социализм хьалъяр сихлари.

СЕПГ ялхлагIча Пленуме ше доклад еш ЦК-а хьалхарча секретара Вальтер Ульбрихта аьлар, ворхI шерарча плано «ГДР бахача беррига наха шерра социализм хьалъе йолаяра никъ хьахьокх, ворхI шера хана, 1965 шу тIаккхоачаш, мехка социализм хьалъяь а йоаккхалургйолаш».

Хьалхара пятилетка (1957—1961 шш.) ханал хьалха кхоачашъярах Корейски Халкъа Демократически республике социализма лард елла яргья. Халкъа демократе кхыча мехкашка халкъа боахамий планаш кхоачашъяро йиш хулийтаргья социализм хьалъяь яккха.

Советски Союзи халкъа демократе Европа мехкаши 1980 шерага кхаччалца йолча хана, вешта аьлча 20 шера йолча хана, хургйола цу мехкий халкъа боахама перспективни планаш цхьана оттае йолаеннай.

Халкъа демократе мехкашта дикка хIама карагIдаьннад социализм хьалъеча, Советски Союза тIеххьа коммунизм хьалъе а доладургда уж.

Социалистически мехкашка экономика хадданза лакхлуш латт. ДукхагIа дегIадаьхкараша новкъостал а деш, царех тIехьадиса мехкаш боахама хьал нийслу хьалха латтараштa.

Цхьабакъда хьалха латтараш кхы дIахо дегIа ца доагIаш сайца-м латтац из новкъостал деча хана. ХIаьта а цу новкъостало чIоагIо гIо ду социалистически лагера мехкаш хIама ца эшаш цхьан хана коммунизмага кхачара.

Коммунизм дерригача халкъий сийрда кхоане я. Дунен социалистически система мехкашта юкъе хила йиш йоацар да цхьаннеша социализм, коммунизм хьал а еш, вожаш дегIа ца доагIаш цхьан моттиге латтилга. Социалистически мехкашка цхьа барт а болаш, вIаши дага а доалаш шоай боахам дегIабоалабеш хиларо йиш хулийтаргья цу мехкашкарча ерригача торонех бизза пайда а эцаш, коммунизма материальни база йиллара а хIама ца эшаш цхьан ханна уж мехкаш коммунизмага довлара а.

* * *

Империализмо лоаца исторически моттиг ювцаш, В. И. Ленина яьхад леш латта капитализм я из. Дунен капиталистически системана чIоагIагIа хIама кхийтар дунен социалистически система хьа а хинна, из дегIая йолаяларца. Дуне шин системана декъадалари царна юкъе латта къовсами капитализма юкъара кризис хьахилара керттера бахьан да. Из кризис кIоаргьялара керда этап йолаеннай. Дунен шоллагIа тIом хиларца дувзаденна а доацаш, капиталистически социалистически системашта юкъе яхь оттарца, царна юкъерча къовсамца дувзаденна хьахиннай из. Империализмана чура ерригa вIаштдухьаленаш шоайла кхохкаялареи социализмага котало йолаш тIа-тIа дукхагIа гIулакхаш хувцалуш хиларей сарда тIа хьахиннача хьалашкара хьайоагIа капитализма юкъарча кризиса керда этап.

ЧIоагIа йожаш а талхаш а латт дунен капиталистически система. ССКП XXI-ча съезде Н. С. Хрущева аьннад империалистически мехкашка капитализмана чухьара вIаштдухьаленаш тIа-тIа дукхагIа хулаш а кIоарглуш а латт, цар экономика кхы а кхерам тIа а тоссаш.

Дунен тIарча капитализмана меттахьа хIама тох сий доаца колониальни система йохаш латтаро. ТIом хиначул тIехьагIарча укх 15 шера Азеи Африкеи 40 гаргга суверенни пачхахьалкхе хьахиннай. Варварски колониализмана духьал Советски Союзо ООН-а Генеральни Ассамблея XV-ча сессе дIадолаяь гIулакх бокъонца котдаьлар. Колониальни система йохар исторически лоархIамга диллача социализма дунен система хилартара дIайиккхача шоллагIа лоархIам болаш хIама да.

Дунен социализма система мехкаша, шоай лоIаме даьннача Азеи Африкаи халкъашта новкъостал ду колониализмах юхедисараш чехкагIа дIадаха. Цар даькъала дувц ший лоIаме хилара тIехьа лоаттабеча къовсама байракх майрра хьалъяйяь Куба революционни халкъ.

Советски Союзеи халкъа демократе мехкашкеи социализми коммунизми толамца хьалъеш латтаро, капиталистически мехкашкарча болхлой класса революционни боламо, тоIадаь доалхача халкъаша мукъадовла лоаттабеча къовсамо, демократически боламо йохаеш латт дунен капиталистически система.

Дунен социалистически система дегIаяра керда этап латт экономически социально-политически дерригача доакъошка социализмо хьадда коталонаш йоахаш хиларах. Капитализмагара социализмага довлаш хилар вай заман кертера башхало я. Социалистически революцеши халкъаша мукъадовла ю революцеши хулача хана, вIаши духьаларча шин системана юкъе къиза къовсам латтача хана, цу къовсаме капитализм йохаш, колониальни система хIалак хинна дIайоалаш латтача хана дах вай. Дерригача дунен тIа социализми коммунизми котйоалаш йола халкъаш тIа-тIа а дукхагIа социализма, коммунизма новкъа довлаш йола зама я вай даха зама.

Н. И. ЛЕЙБМАН,
экономически Iилмай кандидат.

Оалхазараш леладеш йолча Н. В. Олюнинас дуьц

Итт шу совгIа ха я аз «Ермоловский» совхозе болх бу. Дояркалла цига болх беш йолаш 1958 шера оалхазараш леладеча ферме балха яхийтар со. Хьалхарча деношка хала дар. Тха совхозерча дикагIа болча оалхазараш леладераша хIара яхкачотамгара 143 фуь гулделга ховра сона. Сайцарча новкъостел тIехьайиса сона а лацар.

Сога лелае хьаенна 3000 котам яр. Юххьанцарча деношка дenз кердача балха безам тIа а баха, эггара хьалха аз дьахача толамаша дог ураоттадир са.

1960 шера хIара яхкача котамгара юкъера лаьрхIача 178 фуь гулдир аз. Сайгарча 2700 котамех хIаранегара 180 фуь гулде аьнна декхар тIаийцад аз укх шера.

Айса сай балха ди мишта нийсду а, малагIча методашца болх бу а, котамашца беча балха тIа керттерадар фу лоархI а газета оагIо тIа дувца а сай опыта хьакъехьа оалхазараш кхоабача моттигашка се санна балха боахкарашца дагаяла а безам ба са. Сай балха ди Iуйрийна 4 сахьат дьалча дIадоладу аз. Лазар дIа-юха ца доаржадайтар духьа марганец а техе, хий оттаду аз. Из тайпа хий Iуре оттаду, хIаьта цIена хий-м ди лакхденначул тIехьагIа оттаде а мегаргда. Цул тIехьа хIама а тессе, горинг цIенду аз.

Котамий доакъар дика хиларга а хан-ханнахьа из котамашта тассарга а хьежжа дукхагIа хул фуаш. Боккха лоархIам болаш да котамий кхача тайп-тайпара доакъараш вIашагIъэдаь хилар. Цудухьа, тха совхоза специалисташа котамашта дийнахьа тела рацион каст-каста хувц.

Iуйрийна ялх сахьат доалача хана коачо кхача тосс аз царна чухьа а арахьа а. Айса хьаийца доакъар шозза тоссаргдолаш декъ аз царга из деррига а дайтар духьа. ХIаьта цкъа тесса хIама цар юача юкъа аз чура моттиг цIенъю. Iуйрийна боагIача боарамах юхедиса вож дакъа, хьалха тессар диа уж йоаллашехьа, 7 сахьат дьалча лу аз.

Цена ялати цхьа тайпа доакъари телача моттигашка фуаш дукха гулде йиш яц, цудухьа из тайп-тайпара хилийта гIерт тхо.

БархIлагIчох ах сахьат дьалча екъа комбикорм тосс аз. ТIаккха Iуйрийна даь фуаш хьалохьаду.

Тха балха боккха лоархIам болаш да де деза балхаш хан-ханнахьа дергдолаш вIаштIехьдахар. 12 сахьат даллалца перерыв хул тха, хIаьта котамаш цу ханналца ара фега лел. Цунах а новкъостал хул фуаш дукхагIа дара а уж унахцIена хилара а.

Цул тIехьагIа укх ханашка кхоаб аз оалхазараш: 12 сахьат а 13 сахьат а дьалча коачо доакъар тосс, хIаьта шозлагIа доакъар тассалца йолча хана фуаш хьа а гулдийя, дIадахьийта яьшкашка нийсду, цIена хий оттаду, «дийна лергаш» а калий жагI а хиларга хьеж.

2 сахьати 30 минути яьлча хьажкIаш е кIа тосс аз, цу ханна фуаш а гулдеш. Мукъа ха массаза нийсъяла гулде деза фуаш, уж котамашка бIех ца дайтар а доха ца дайтар а духьа. Делкъел тIехьагIа диъ сахьат дьаннача хана зIырг теха мукхи кIаи тосс аз, цул тIехьагIа айса дIадала кийчдаь хинна фуаш дIалу.

Тесса кхача дикагIа баийтар а фуаш дукхагIа дайтар а духьа оаха Iан хана котамаш чуйоахкача моттигашка электричество а йоагаеш ди дIаьхагIа хулийт. Цу тайпара аьхки а Iай а дукха хIама ца эшаш цхьатарра хул балха ди. Цу дерриганел совнагIа аьхки кIарцхала гIаи зизеи а телаш кхоаб оаха котамаш, Iай доакъара лелаю свекла тел, хIаьта гурахьа доакъара лелаю харбазаши ябакхаши тел.

Ахкан замалахь дика доакъар да керда люцерна, хIаьта Iай каг а яьккхе коачача доакъарах а техе тел оаха из.

Аз лакхехьа дийцар, оалхазарий продуктивность лакхъяра доакъар нийса телар боккха лоархIам болаш да яхаш. Дийнахьа 5—6-зза кхоаб оаха уж. Массаза а цар доакъар мишта дуь хьеж тхо. ЛерттIа кхаьбаяр аьнна дукхагIа лац котамаша фуаш. Фуаш дукхагIа далийтара а деррига оалхазараш ца долийташ леладара а уж чудоахка моттиг дика хилийта а царга дика хьажа а еза.

Хий меладеш автопоилкаш я, цхьабакъда, фега арахийцача хана тIа а кхухьаш увттаду оаха царна хий. Массаза а из цIена хилийта гIерт тхо. ДукхагIа яраш ара фега а йолаш, цхьаяраш чухьа сецача, уж аралелхаю оаха. Iай фега арайоах котамаш кIаьда ха эттача деношка.

Оалхазараш чудоахка моттиг йIайха а шийла а йоацаш гIаьххьача боарамах хилийтар духьа 3—5—8 сантиметр сомал а долаш, кIалхьарцар лоаттаду. Цо екъа а йIайха а хулийт кIийле. Фо керда а цIена а хилийтар духьа каст-каста кор а дел аз кIалхьарцар а хувц. Мамогга цIенагIа хилийта гIерт со оалхазараш чудоахка моттиг. Массаза а юл оалхазараша хIама дуа мурилгаши цар кIоагилгаши. Цу тайпара Iунал дарах кIезига дов са оалхазараш.

Iехаш йола котамаш бийсанна кхыча цIагIа чу а ехке, уж совццалца цига йоахкаю аз, сайцачул тIехьагIа вож ерригаш а йоахкача юха чухец.

Балха тIа сона гучадаьннад белокаш дукха йоахкаш бола кхача рациона юкъебахийтача фуаш дукхагIа деш хилар. Цудухьа дийнахьа телача кхачанна юкъеухийт аз кхехкадаь дулхи, декъа цIийи, эхьа даьккха хьоари, и. кх, дI.

Фуаш кIезигдар бахьан да рациона юкъе минеральни доакъараш кIезига хилар. Духхьал цхьан ялатийца котамаш кхоабаш хилча кальце кхоачам боацаш юс уж, цхьабакъда, минеральни веществаш сов дукха хилча а фуаш дара Iаткъ. Цудухьа оттаяь рацион ший боаррамагIа хилийта еза. Тух дукха-кIезига хьожкхарга хьежжа дукха а кIезига а ду фуаш. Из кхоачамболлаш ца хилча котамаш гIеллу, хIана аьлча цар кера эшаш йола минеральни веществаш эшалу, хIаьта из бахьан долаш фуаш кIезигагIа а зIамагIа а ду. Коачача доакъарах а техе хьувкх аз тух, дIатохале хьалхагIа хица доша а дийя.

ЖагIах дегIа пайдана хIама даллац, цхьабакъда, котамий цергаш я оал цох, хIана аьлча цо новкъостал ду котамо диа ялат ахьара а из дегIах латара а. Цудухьа уж минеральни доакъараш хадданза лоаттадайт аз. Доакъарийца витамин дукхагIа хилийтара аз оалхазарашта телар люцерна я. Лакхе мел дийцар дIадаьлча, оалхазарашца беча балха эггара чIоагIагIа терко тIаяхийта езар да уж нийса кхоабилга а леладелга а. Котамий керттера Iулцхьан ханарча, кадайча котамех вIашгIдоттла деза, кIезига яхкача котамашта меттел къона яраш хьа а етташ. Массаза хьежа деза Iула юкъе цамогаш котам нийслой, нагахьа санна нийслойя кхы ка ца йоаккхийташ къоастае еза из Iулацара. Цу гIулакха тхона доккха новкъостал ду ветврача нов. Кардезмянеи бригадира нов. Ласоваси. Массайолча Iуйрийна хьаже чакхбоал уж, цар тхога де дезар хьаол.

Уж деррига гIулакхаш аз нийса кхоачашдаро сога йиш хулийт фуаш совдаха. Дийнахьа аз котамашта луш долча доакъара рацион ер я: 130 грамм ялат, 25—30 грамм силос, 10 грамм суппродукт, 5—7 грамм мел, «дийна лергаш», эхьача тIехкий хьоар, жагI. Укх шера аз декхар тIаийцад хIара яхкача котамгара 180 фуь гулде аьнна, цхьабакъда, котамаш лелаеча сай лоалахочул Варапаевайл тIехьайисай со укх шера хьалхарча бетташка. Нов. Варапаевас укх бетта а лаьцай хьалхара моттиг, хIаьта аз шоллагIа моттиг лаьцай. Сона дика хет цо толамаш доахаш. Къахьегам дукха беза цунна. ХIанз хьалхара моттиг яккха лаьрхIа да тхо шаккхе а.

Со дог тийша я оаха тхоашта тIаийца доккхий социалистически декхараш оахош сийленца кхоачашдергхиларах а цу тайппара семилетка кхоалагIча шера план кхоачашъяра юкъе оаха тхоашкара доаггIаш дола дакъа лоацаргхиларах а.

Нов. Олюнинай дувцар дIаяздаьд тха собкора Р. НАУРБИЕВА.

Шура кIезига йоаккх

ХIанз вай республикера дукха а юрта боахама къахьегамхой шоай берригa низ а уйла а тIаяхийта ОСКП ЦК январски Пленума решенеш сийленца кхоачашъяра къахьегаш ба.

Доккхий социалистически декхараш тIаийцад Веденски района Ленина цIерахча колхоза шурий-товарни ферма къахьегамхоша, цхьабакъда уж кхоачашдара дола балхаш ледара лел цига.

Колхозеи фермаи кулгалхоша хьайбаш Iангара дахара болх лерттIа лелабац. Ховш да хьайбаша шоашта гIулакх дарга хьежжа мара пайда лургбоацилга. Шоаш из дика кхетадейя а во вIаштIехьбаьккхаб шурий-товарни ферма болх цу колхоза кулгалхоша. Хьайбаш леладераша укх шера тIаийцараш доккхий декхараш да. ХIара Iаттагара 1600 килограмм шура яккха лаьрхIад цар. Цу ферме берригаш а 122 етт ба. Декхараш кхоачашдара юкъера лаьрхIача дийнахьбус цар яккха езар 522 килограмм шура я, бакъда хIанз йоаккхар яц 268 килограмм мара. Цхьан Iатта лаьрхIача 2,2 килограмм мара хилац из. Цу ферма дикагIа бола дояркаш ба Сидиева Зарвани Орцуева Бизараи. Царех хIаране лаьрхIад хIара Iаттагара 1700 килограмм яккха. Уж ба йоккха говзал йола дояркаш. Шоай низ кхо ца беш доаханна дика гIулакх ду цар. ХIаьта а халла мара вIаштIехьдалац дийнахьи буси хIара Iаттагара 4—5 килограмм шура яккха. Бакъда, доаханна зоотехнически хьехамца гIулакх де вIаштIехьталаре доаркай торо хургъяр тIаийца декхараш кхоачашде. Цу колхозе шура кIезига яккхара бехке ба цун кулгалхой. Кхоачам хиллал доакъар Iалашдьадац цига, хIаьта из доакъар шортта Iалашде ерригa торонаш а хиннай.

Района, колхозий кулгалхой, партийни, советски организацеш чIоагIа оэрцагIъяла еза хьайбай продукташ дукхагIа яхара болх сихха тоабара.

З. ГЕЛИСХАНОВ.

Закарпатски область. ССКП ЦК январски Пленума соцам кхоачашбар духьа укх шера хьажкIаш дукхагIа яха лаьрхIад Виноградовски района «Жовтнева перемога» яхача юртбоахама артелерча колхозхоша. Ялатийна лаьрхIа 400 гектари силоса лаьрхIа 150 гектари хьажкIаш дIае аьнна лаьтта къоастадаьд.

ХьажкIаш лелаерий комплексни механизированни звенош вIашагIъехкай колхозе. Тракториста Богля Михаила декхар тIаийцад, ший новкъостаца цхьана болх а беш, кулгашца къа а ца хьегаш 70 гектарах хIаране тIара 65 центнерал кIезигагIа йоацаш фуалъяьха хьажкIаш яха.

Сурта тIа: М. Богля (аьрдехьа) колхоза тракторни бригада бригадир И. Мудриян (аьттехьа).

Л. КОВГАНА сурт. ТАСС фотохроника.

ИШТТА КЪАХЬЕГ ДИКАГIЧАР

☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆

Паччахьалкхенга дулхи шуреи дохкара квартальни план ханал хьалха кхоачашъяьй Грозненски шурий совхоза хьайбаш леладераша

ДИКА КЪАХЬИЙГАД СЕМИЛЕТКА ХЬАЛХАРЧА ШЕРА ЦХЬОАЛАГIЧА КВАРТАЛЕ ГРОЗНЕНСКИ РАЙОНА № 15 ЙОЛЧА ШУРИЙ СОВХОЗА ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАША. ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ДУЛХИ ШУРЕИ ДОХКАРА ЙОЛА КВАРТАЛЬНИ ПЛАН ХАНАЛ ДУККХА А ХЬАЛХА КХОАЧАШЪЯЬЙ ЦАР. БIАЬШ ТОННАШ ДУЛХИ ШУРЕИ ДIАДЕННАД ДАЬХЕННА.

ЛОХЕХЬА ОАХА КЕПА ТОХ СОВХОЗА БОЛХЛОША ШОАЙ ТОЛАМЕХ ЛАЬЦА ДЕЧА КЪАМАЬЛАШТА.

Коммунисташа хьокхам тел

ССКП XXII съезда сийленца накъа яхара шерра социалистически яхь а йоаржаяь, хьайбашкара йоала продукци алсамъяккхара дакъе 1961-ча шера доккха декхар тIаийцад Грозненски шурий совхоза коллективо. Соахкарчул 14 процент сов а йоалаш 42635 центнерга дIакхоачаргья 1961-ча шера йоаккха шура, хIаьта соахкарчул 19 процент дукхагIа паччахьалкхенна дIа а лургья из.

Оцдa дукхагIа даккха лаьрхIад совхозо укх шера дулх а. Дийна доллашехь а озаш 12500 центнер дулх даккха лаьрхIад совхозо. Из хул соахка даьккхар миссед цаIи ахи. Иштта алсамъяргья хьайбашкара йоала кхыйола продукци а: тха, фуаш, иштта кхыраш.

Совхоза коллективо тIаийца социалистически декхар дика кхоачашдара боккхача лоархIамера гIулакх да шортта доакъар хулийтилга. Цу хIаман хьисап а даь, эггара дикагIа йола доакъарий культура — хьажкIаш дукхагIа дIае лаьрхIад совхозо: 3000 гектар, царех 1700 гектар ялатийна лаьрхIаи 1300 гектар силоса лаьрхIаи. Ялата дIайийнача хьажкIий хIара гектара тIара 40 центнер фуалъяьхача хьажкIийи силоса лаьрхIа дIайийнача хIара гектара тIара 300 центнер мошача доакъарийи яккха лерхI оаха укх шера.

ТIехь-тIехьа шерагIа яржаш латт социалистически яхь. Паччахьалкхенга дулхи шуреи дохкара йола хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачашъяьй совхоза хьайбаш леладераша. 1679 центнер хьаккхий дулх а долаш, 1698 центнер дулхи 6077 центнер шуреи дIаденнад паччахьалкхенна. Доккхий хIамаш карагIдаьннача совхоза хьайбаш леладечарна юкъе хьалхара моттиг лоац 1961-ча шера хьалхарча шин бетта 382 центнер хьаккхий дулх дIаденнача свинарка М. А. Наумовас, доахан детташ болча М. С. Бобыревас, Асабаевас, Х. Салгириевас.

Юрта боахама продукци алсамъяккхара лоаттабеча къовсаме хьалхарча юхьиге латт коммунисташ. Къахьегама овсарле лакха а йолаш беча балха совхоза берригача къахьегамхошта хьокхам тел коммунисташа. БIаьннел совгIа саг юкъе а воагIаш йолча партийни организаце ший берригa организационни а массово-политически а болх юрта боахама продукцеш дукхагIа хилийтара тIаберзабаь лелабу.

Совхоза берригача боахамга партийни организаце кулгал дIакхоачаргдолча бесса балхаш тIа дIанийсбаьб коммунисташ. Совхоза йиъа а фермана керте латт коммунисташ М. И. Мымриков, М. Ф. Лютиков, В. И. Шупиков, Н. Ф. Токмачев.

Совхозо тIаийца социалистически декхар кхоачашдара де деза балхаш дийца а дийца белгалдаьхад партийни бюроc а совхоза партийни организаце юкъарча собране а. Из декхар дизза кхоачаш а даь вай парте XXII съезда сийленца накъа тIоргья Грозненски шурий совхоза коллектив.

Л. СЕЛИВАНОВА,
№ 15 йолча Грозненски шурий совхоза партбюро секретарь.

Ди тIехьагIа дукхагIа шура йоаккхаргья

Дукха ха яц со совхоза шурий-товарни ферме балха ена. Хала дар эггара хьалхарча деношка болх бе. Цхьабакъда, халонех кхераш яцар со. ДикагIа болча дояркаша мишта болх бу а хьежаш, сайна ца ховр царга дIа а хоатташ, дIаболабир аз болх.

ХIанз техь-тIехьагIа дукхагIа шура йоаккх аз хIара Iаттагара. Уж толамаш даха йиш хул доаханна дика гIулакх дарах.

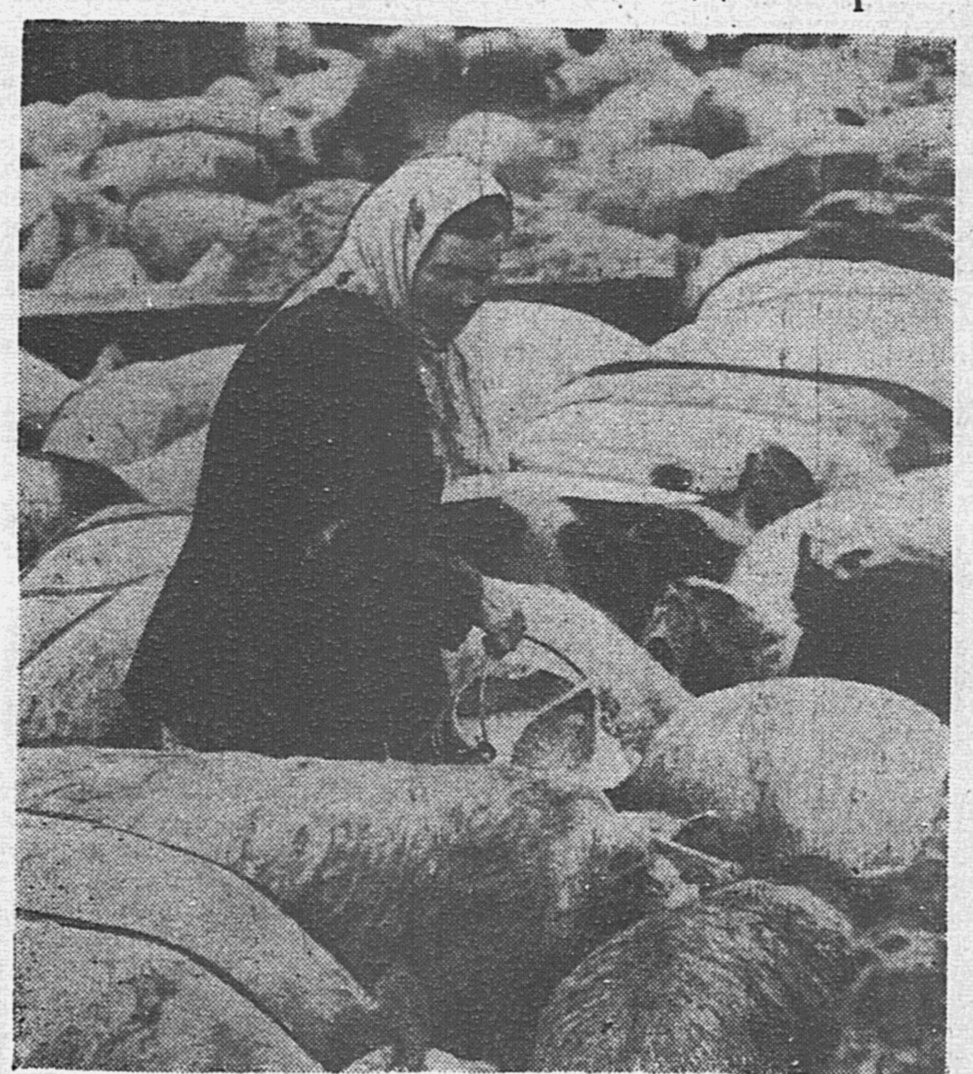
Балха ди дIадолалу Iуйрийна 4 сахьат дьалча. Эггара хьалха се доахан чудоахкача помещене хьачуеча доахан цIенде йолалу со, цул тIехьагIа рационага хьежжа царна доакъар дул. Доакъар дилла яьлча дIайхача хица шамараш а диле, массаж а йийя мара йолалац со доахан детта. Цу тайпара гIулакх деш хилча торо хул хIара денна дуккха а дукхагIа шура яккха.

ССКП ЦК январски Пленума решенеш кхоачашъеш шура дукхагIа яккхара лакхара социалистически декхараш тIаийцад дояркаша. ХIара Iаттагара 2350 килограмм шура яккха лаьрхIад цар. Аз дош деннад хIара Iаттагара 2700 килограмм яккха. Из декхар кхоачашдергда аз 1961 шера 10-ча декабре.

Укх шера кхаь бетта хIара Iаттагара аз яьккхай 597 килограмм. Ала дезаш да тIехь-тIехьагIа дукхагIа шура йоаккхилга. Иштта, февраль бетта яьккхачул 11 процент дукхагIа шура яьккхай аз март бетта. ХIаьта, дIахо кхы а дукхагIа а йоаккхаргья.

Ш. МАГОМАДОВА,
совхоза 1-ча ферма доярка.

Хьалхарча деношка денз кхоачашде деза тIаийца декхараш

Укх шера хьалхарча квартале паччахьалкхенга аз дIаеннай 322 хьакха, е 364 центнер. Из да тахан дIалургйола 430 хьакха йоацаш. Аз гIулакх деш 532 хьакха я. Атта дац дукха хьайбашта зоотехнически Iилмо яххача тайпара гIулакх де.

ССКП ЦК январски Пленумо юрта боахама болхлошта хьалхашка оттадаь декхараш ханал хьалха кхоачашдара дийнахьи буси сай низ кхо ца беш къахьег аз. ЛерттIа гIулакх дича планах 400 грамм мара йоацача денни буси 600—650 грамм дулх тIакхет хIара хьаккхийна. Шоашта дIадилла доакъар цIендаь дуъ хьакхарчаша хьалхагIа дала дезар хьалха а луш уж кхоабаш хилча. Иштта, эггара хьалха концентраташ лу аз. Цул тIехьагIа чIоагIа чам болаш юъ цар силос, тIаккха барда а мол. Иштта гIулакх даро торо хулийт планал совгIа паччахьалкхенна дуккха а тоннаш дулх дала.

Боккхача лоархIамера гIулакх да хьакхарч чуйоахка помещенеш цIена лелаяр а. Цудухьа помещенеш массаза а цIена лоаттае гIерт со.

ССКП XXII-ча съезда сийна из хьаеллача денна паччахьалкхенга дулх дохкара шера план кхоачашъе лаьрхIад аз. ХIанз аз лелаеча 532 хьакхах 430 тахан паччахьалкхенга дIаяла кийчъяьй. Юкъера лаьрхIача 430 центнер дулх хул из. Айса даьхача толамех кхоачам баь Iе дага яц со. ДIахо йодача хана кхы а дукхагIа дулх даккхара чIоагIа къахьегаргда аз.

М. НАУМОВА,
совхоза свинарка.

Дийнахьи буси 150—200 грамм шура тIакхет

ССКП ЦК январски Пленумо дIахо йодача хана хьайбаш дебадара, царгара дукхагIа продукци яккхара юрта боахама хьайбаш леладерашта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара къахьегаш ба тха фермера дояркаш. Хьалхарча квартале санна дика къахьега лаьрхIад цар шоллагIча квартале а.

Укх шера юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара 2350 килограмм шура яккха лаьрхIад тха совхозо. Цхьабакъда, из декхар кIезига хетарца сай торонашка а хьежа хIара Iаттагара 3700 килограмм яккха дош деннад аз. Дика толамаш даха вIаштIехьдаьннад са дIаяхача хана. Масала, январьи, февральи бетташкеи март бетта 20 дийнахьеи хIара Iаттагара 663 килограмм шура яьккхай аз.

Хан-ханнахьа кхоачамболлаш доакъар дехкарах, хий меладарах, иштта кхыдола гIулакх дика дарах юкъера лаьрхIача цхьан Iатто хIара ди тIехьагIа 150—200 грамм шура дукхагIа лу. Денгара ди массаза доал доахангара дукхагIа шура яккхара низ кхо ца беш, хало ца къовсаш къахьег аз. ХIара Iуйрийна 4 сахьат дьалча ферме а дьахке дIаболабу аз а кхыча дояркаша а тхоай болх. ХIара дийнахьа 5 килограмм йол, 50 килограмм силос, 200 грамм концентраташ ехк, хIаьта кхоачамболлаш барда мелабу. Доакъар диллачул тIехьагIа доахан латта моттигаш цIенъю. Помещени цIенъяьчул тIехьагIа мелача хица шамараш дила а диле, масаж ю царна, тIаккха доахан детт. Цул совгIа уж хьесташ ца хилча ерригa шура Iолац цар.

Укх шера хургйолча ССКП XXII съезда сийна паччахьалкхенга шура йохкара план 1-ча декабре кхоачашъе дош лу аз.

З. СИДОРОВА,
совхоза 1-ча ферма доярка.

ДикагIйола опыт массанена а йовзийт

Январски Пленумои Никита Сергеевичеи денна хьехамаш кхоачаш а деш, Наурски района «Терский» яхача жа леладеча совхоза партийни организаце цIенхаштта йоаржаю производстве хьалха латтарий опыт. Укх деношка, районе дикагIа волча Iаьсий леладеча, кхоалагIча отделенерча Иван Павлович Приходько къамаьлага ладувгIа баьхка хилар совхоза шурий-товарни фермашка Iаьсий кхедеш бола дукха болхлой. Совещани хьаийлар совхоза партбюро секретара нов. Буложенкос. Январски Пленумо юрта боахамерча болхлошта хьалхашка оттадьча декхарий хьакъехьа къамаьл а даь, цо дош делар Иван Павловича.

— Хьамсарча Коммунистически парте XXI-гIча съезда исторически решенеш кхоачашъяр духьа къовсам а лоаттабеш, азеи са сесага Анна Иосифовнаси соахка 222 Iаса хьалкхедаьд, юкъера лаьрхIача хIара Iаса 1.150 грамм дулха тIа а кхетийташ. ХIаьта семилетка кхоалагIча шера кхы а доккхагIа декхараш тIаийцад оаха — шинарий Iулех дIатоха ха хьатIакхачалехьа юкъера лаьрхIача хIара Iаса 1.400 грамм тIаеттаялийта. Мишта доах оаха уж толамаш? Нов. Приходькос вIашагIккхийтача наха йолчча бесса хьаийцар ший балха опыт.

— Iаьсий ца дойташ хьалкхеде а царна дуккха дулх тIадеттадалийта а тха вIаштIехьдоал,— йоах Иван Павловича,—зооветеринаре ерригa бокъонаш оаха нийса чакхъяхар, хIара денна ший хан-ханнахьа доаггIача тайпара гIулакх дар, дукха а дезаш хьайбашка хьожаш хилар бахьан долаш. Цкъа Iаьсаша силос во юаш хилар зийра оаха. Фу дола-хьогI яр, яхаш хетта дьлар тхо. Хи берхIа теха йоша а еш хьокха хьежар тхо. ТIаккха Iаьсий чIоагIа чам болаш яа дьлар из.

Цул кIезигагIа пайдане доацаш цхьаькха масала а доаладир нов. Приходькос. Цкъа Iаьсаша дика чам боацаш йол юаш зийра цо. Йол дувца хабар доацаш дика яр. ХIаьта ца яара бахьан фуд ха дезаций? ТIаккха кий теха бийса яккхийтар цар аьлага. Iуйрийна дIайиллача хана чIоагIа чам бенна йиар цар из. Сов йокъаялараx кхорзаенна хиннаяр из. Ханханнахьа хий меладар а чIоагIа лоархIам болаш да. Иван Павловича а цун сесаго а шин литрага дIакхоачаш мела хий моладу зIамигача Iаьсашта а. Цу тайппара дика да минеральни хIамаш царца хьувкхар а. Мурилгашка даим латташ тухи мели хул. Iаьсий паргIата хилийтар а цар дуача хIаманца чам дикагIа хилийтар а духьа, нов. Приходькос шортта кхача телараl совгIа, массаза а дика кIалхьарцар дехк Iаьсашта, каст-каста хувц из. Iаьсий чудоахка моттиг массаза а цIена лоаттаю.

Iаьсий арадаьха лелийтар а чIоагIа лоархIам болаш да. Цудухьа Приходькар кIаьда денош даьхкача хана дажа дIалехк онда даьнна Iаьсий, хIаьта дIайха денош даьхкача малх хьалбаьннача хана денз Iуйрийна итт сахьат даллалца доажаду Iаьсий. Делкъел тIехьагIа кходиъ сахьат дьалча сайрийна дажа ара а лаьхке, боад боллалца доажаду уж.

ЧIоагIа пайдане совещани яр цу совхозерча Степан Семенович Пасмурнова бригадерча жа леладераша яьр.

Соахка ший помощникашца дага а ваьнна, цкъа дахкаш дукхагIа доала жа дахкаргдолаш гIулакх вIаштIехьдаккха лаьрхIар Степан Семеновича.

— Пайдане гIулакх да из — йоах нов. Пасмурнова. ТIаккха совхоза жа дукхагIа а дебадергда вай, хIаьта паччахьалкхенна даррегIа устагIан дулх а исхалеш ду дика тха а хургда. Бригада коллективо, массава раьза а волаш, тIаийцар шоай тхьамада енна из предложени. Цу хана Степан Семеновича еннача предложенех жерчий шин Iула гIулакх де болабелар уж. ХIаьта гIулакх деш бараш хьалхагIа санна бархI саг а воацаш, ялх саг вар.

Цкъа дахкаш дуккха жа дахкийтар духьа, соахка июль бетта Iоахарий тIехьара къоастадир. Жерчашта осеменени яра кIезига ха мара йиса яцар, цудухьа мамогга уж дикагIа доажаде болабелар жа Iуй, хIаьта 20 августа денз осеменени йолайир.

— Къа чIоагIа хьийгар оаха,— йоах нов. Пасмурнова. Iай даxкаргдолаш яьяр жерчашта осеменени. Цхьабакъда, бригадана дагадьллар хьатIаэтта гуйреи шоллагIча жерчий Iула йоаца кошари тепляки яр. «ХIама хургдац Iа леладечох, Степан» яхаш тха гIулакхах ца тешаш хабараш дувцараш а бар.

— КIориташ гурахьа лоархIаш да,— аьлар аз цу хана уж хабараш дийцарашка,— яхаш дувцар дIахо Степан Семеновича.

Иштта хила а хилар из. Гайна яле а, кошари тепляки хьалъяь яьлар. Гурахьа а Iай а шоай низ кхобанзар жа Iуша, жа дахкача ханага дерста долаш дIакхоачадар духьа. Кхоанен йоакхо еш волча Степан Семеновича цу гIулакха лаьрхIа баьцах тоаенна дика участок йитар аьхкий жа тIа ца дохийташ. Дика цехка чакхдаьлар жа. 571 жийно 700 Iаьхар бир. Уж деррига Iоахарий ца дойташ хьалкхедар духьа шоай берригa низ оарцагIбаьккхаб жа Iуша.

— Iан тIехь жа дахкийта атта доацилга-м бакъда,— йоахар Степан Семеновича дIахо. Оаха тхоашта сакманщикаш эшац аьнна, уж а битар. Верригa а оаха тхоашта новкъостала совхоза дирекцегара вийхар виъ саг мара вацар, хIаьта юхе мел диса балхаш оахош дора оаха. Массаза кийча хила дезар тха, дизззалца наб ца еш бийсаш а хулар каст-каста. Къаьстта чIоагIа хьожар тхо Iоахарашта шелалах лазар ца кхетийта. ДикагIа йола йол, концентраташ, минеральни хIамаш телар Iоахарашта. Сакманаша цхьатарра ханаш яраш шо-шоаш хургдолаш къестадора Iоахарий.

Доккхий декхараш тIаийцад нов. Пасмурнова бригадо семилетка кхоалагIча шера: хIара бIаь жийна тIехьа 230 Iаьхар хьалкхебеи хIара устагIана тIера 5 килограмм тха даккхеи, духхьашха бахкача хIара бIаь жийна тIехьа 110 Iаьхар хьалкхебе а хIара устагIана тIера 6 килограмм тха даккха а.

Шеко яц Пасмурнова доал деча жа леладераша шоай дош сийленца кхоачашдергхиларах а дукха езача Даьхенна дулхи дика тхаи дукхагIа лургхиларах а.

Р. БОГДАНОВ.

СЕРДАЛО
3-гIа оагI. 30 март, 1961 шу.

Доазол дехьара

Ший лоIамеи нейтральнии хила еза Лаос

Дукха ха я Лаосе латтача гIулакхаша дерригача дунен тIарча халкъий теркам шоашта тIаувза.

Азе Къулба-Малхбоалехьа уллача боккха боацача цу мехка селла адамий терко тIаяхар хIана дол-теш?

ГIулакх миштад аьлча, 1954-ча шера Женевски совещане решенеша аьннача тайпара, нейтральнии ший лоIамеи политика Лаоса лелаяр хьагучох, дезац цу мехкал арахьарча цхьаццадолча империалистически гIозараштa. Дуккха шераш дIадаьннад Азе Къулба-Малхбоалехьарча паччахьалкхений тIема блока (СЕАТО) доакъашхой ший лоIамерчеи нейтральнии политика наькъа тIара Лаос яккха гIерта, нагахьа санна СЕАТО-х из ше хьа ца кхете а, цу блокана хьаштдоллаш йола политика щунга лелаяйта уж гIерта. Из цар хьувзаду гIулакх къаьстта сихделар соахка. Арахьарча низаша доал а деш, хьал а лоацаш, законах йолча Суванна Фумай правительствана духьал мятеж ярга дIакхаьчар гIулакх.

СЕАТО мехкаша гIо а деш, юххьанца цхьаццадола хIамаш дуделар мятежникашка, кхыметтел король а плен вихьар цар, цхьабакъда, щул тIехьагIа цар Iаьдал кхы дIахо ца доглийташ соцадир. Законах йолча Суванна Фумай правительства бIево къамий - патриотически низаща цхьана юхатехар мятежникаш, щарех мукъаьхар мехкара дукха районаш.

Мятежникаш бохаргхилар бIарга а дайна, СЕАТО мехкаша мятежникашта гIо це, аьнна, законах доацаш а бирмански правительствана ца ловшшехь а хIанзолца хьа Бирма территоре тIа хинна дукха чанкайшисташ Лаосе бахийтар. Иштта совдаьккхар Таиландереи Къулбехьарча Вьетнамереи мятежникашта деш дола новкъостал а. (Ховш да, Лаосе законах йолча правительства бIево шоай мехка тIаьхкачара йоахаяь чуяхкийта Америке хьаяь самолеташ хилари Америке хьадаь дукха герзаш мятежникашкара цу бIево хьадаьха хилари). Цунца цхьана СЕАТО доакъашхоша ца деш цхьаккха а хIама дитадац Лаоса берригача мехка законах йола правительство дIа ца оттийта гIерташ.

СЕАТО-на юкъе доагIа цхьаццадола мехкаш Лаоса чурча гIулакхашта духхьала тIема низаца чугIорта кийчлуш хилара тешал ду тIеххьарча хана хозача хоамаша, хIаьта из Лаос екъар духьа лелабу къовсам шербалар кхетам болаш а Азе Къулба-Малхбоалехьара машар бохабе тарлургдолаш а гIулакх да.

Американски дар а шийца а долаш, доазол дехьарча кепа йоазоно хоам бу, чуийнна Лаосе дIаухийташ латт американски самолеташ, вертолеташ, йоккхий а кагий а топаш, яхаш. Индокитайски бердашкахьа долх кхоъ американски авианосец, форда гIашлой 3-ча дивизецара 1.400 салте тIа а волаш дола шиъ десантни кема, диъ эсминец. «Нагахьа санна эшаш моттиг хуле,— яхаш язду Нью-Йорк таймса» вашингтонски корреспонденто,— американски салтех пайда эца а тарлургда. Гонолулера Филиппене дIаяхай бIу дIибигара эшаш йола американски транспортни самолетий эскадрилье.

Юнайтед Пресс Интернейшнл яхача американски агентства кхайкадир: «Къулба-Малхбоалехьарча Азе уллача тIемаш латтача Лаоса королевстве фу хул а мича ков, аьнна, цу гIулакха кийчо еш, Гаьнарча Малхбоалера шоай тIема низаш чIоагIдеш йоахк ВIашагIкхийтта Штаташ. Соахка декабрь бетта Лаосера гIулакхаш талха доладенначa хана хьалха резидент хиннача Эйзенхауэра правительствас даьчоа тара гIулакх да из».

Агентства заявлене кхоачамболлаш дика хьагучадоакх американски тIема Iаьдалаша хIанз Лаосе леладеча гIулакхий къайлагIара маIан-Инарала Эйзенхауэра правительство ший тIеххьара денош доахаш а йолаш, ше дIийоалача хана Iодика ювцаш «ниI тIатоха», Лаосе гуччахьа тIема агресси йолае гIийрта ха дагайохийт цу заявлене. США тIема ведомства — Пентагона кулгалхой цу хана хьалха йоахаш бар законах йолча правительствана духьал леташ хиннача мятежникий ордингаш чIоагIъяра американски салтех пайда эцара планаш.

Укхаза хаттар доагIа: из никъ лаца безам болаш доацалий-теш США цхьаццадола гIозараш? Эйзенхауэрах юхейиса «лаосски тIехьале» США кердача хьакимаша хьаэцарг хиларах ца теша безам болаш-м дар вай, цхьабакъда, тIадоагIар дика хург ма дий, аьнна, ца хетийташ да хьагуш дола бакъдараш.

Бе-башха дашха йиш я Лаосера гIулакх, цхьабакъда, нагахьа санна мохк маьрша бахилга, цо ший лоIамереи нейтральнии политика лелаелга, Къулба-Малхбоалехьарча Азе тIом хьовш йола моттиг шоай мехках ца хулийтилга ловш долча Лаоса халкъашта товчча тайпара къоастадича мара бIаьхлуши чIоагIеи-м хургбац цу гIулакха бaь къоастам. Лаосера шийна цхьаккха а аьттув лохаш йоаца Советски Союз духхьала из гIулакх иштта къоастадара тIакхувш я. Иштта из гIулакх къоастадар ловш я Китайски Халкъа Республика, Вьетнама Демократически Республика, иштта кхыйола машар хьаштдола паччахьалкхенаш.

Переговораш а яь Лаосера гIулакхаш нийсхонца къоастаделга тIагIорттадаь Советски Союзо хьалхадоаха дукха ха я. Кхыча дуккхача паччахьалкхенаша а санна, Советски правительствас, тIехьа ца а доахаш, Iалальмате сиха динза дартдоацаш лерхI лаосски проблема къоастаяра дунен халкъашта юкъера совещани гулъелга. 1954-ча шера Женевски совещане дакъа лоацаш хиннача мехкий викалаш а, США а юкъе а йоагIаш, кIаьта иштта, камбоджийски паччахьалкхенна керте латтача принца Нородома Сианука аьннача бесса, цу гIулакхаца хьаштдолаш долча цхьаццадолча кхыча мехкий викалаш а юкъе а боагIаш вIашагIтехача нийса хургдар из совещани.

1954-ча шера Женевски совещане Лаосага хьажараи цунна тIахьожаш хилараи вIашагIтехача Дунен халкъашта юкъерча комиссена эша директиваш кийчъе тарлургдар цу совещане, хIаьта шийга керда полномочеш кхаьчача цу комиссегара Лаоса гIулакх къоастадара доккха беркат дала а тарлургдар.

Лаоса гIулакха вIашагIтехача Дунен халкъашта юкъерча комиссе болх юхадийнбелга кертагIа а доаккхаш, Советски правительствас Англе правительствага аьлар, шинне а цхьана, Женевски совещане шин викала цIерах, Деле техе а е аьттув болаш йолча кхыча моттиге техе а, из совещани сихагIа вIашагIтохилга дех вай Инде правительствагара, аьнна. (Комиссена юкъейоагIа Инди, Канада, Польша.— **Ред.**). Комиссе болх юхадIаболабича из пайдана хургхилар кхайкадир Инде правительствас.

Беттал дукхагIа ха яьлар Советски правительствана Англе правительствас жоп ца луш. ХIанз из жоп, тIеххьара а, хьакхаьчад. Лаосера довнаш Iалальмате сиха совцаде деза, йоах английски правительствас, цул тIехьагIа вIашагIтоха йиш йолаш хет цунна Лаосага хьажараи цунна тIахьожам лелабараи вIашагIтехача Дунен халкъашта юкъерча комиссе болх. Англи иштта раьза я лаосски проблема къоастаяра, дунен халкъашта юкъера совещани гулъяра хьакъехьарча предложенена а, Лаосе къамий цхьоагIон нейтральни правительство хилийтара дош сихагIа къоастадича бакъахьа а хет цунна.

Нагахьа санна цу дешаца хьаштдолаш бола берригаш а вIаши пайдана долчча тайпара из къоастадара тIакхувш хуле, Лаосера хьал кхы тIа а кегалургдола хIама ца деш хуле, лаосски проблема къоастае йизза йиш йолга бIаргадов хала дац.

Цунца дийзза терко яйташ я 23 марта пресс-конференце президента Кеннеде яь заявлени. Цхьаккха дича а хила йиш йолаш къамаьл дац цу пресс-конференце Лаосе хIанз латтача событей бахьанаш доашхаш даьр. Цхьаккха дош аланзар президента законах йола Суванна Фума правительство Лаосе хиларах а цу правительствана духьала доазол араьа вIаштIехьа а яьккха, цига мятеж гIоттаяь хиларах а. Цхьаккха хIама аьннадац США Лаоса чурча гIулакхашта юкъегIортарах, цо цига герз, тIема советникаш ухийташ хиларах. Цу тайппара, массанена ховшшехьа а, хьоаха ца деш дитад США чотах лелабеш болча чанкайшистий бандаш Лаосе дIачуухийташ хилар а. ХIанз цига этта событеш бахьан долаш берригa бехк массаза а санна, Малхбузено Лаоса къаман-патриотически низех (Патет-Лаои кхыдараши — **Ред.**) цIи йоаккхача тайпара «коммунисташта» тIабулл.

Бахьанаш цу тайпара дашхаро дух тIа валийтац хIанз бокъонца Лаосе латтача гIулакхашта. Цхьаккха тайпа лаосски проблема хургьяцар, нагахьа санна законах йолча правительствана духьала мятеж гIоттаяьецаре. ХIаьта мятеж гIаттара бехке дараш Лаоса къаман-патриотически низаш а «коммунисташта тIехьара труппа» а яц. Из хьахьийна моттиг лаха еза СЕАТО тIема блока юкъерча а массаза нейтральни Лаос дега гоама йолаш хиннача а паччахьалкхений штабашкара.

«Могае мегарг йолаш заявлени я США-на лов Лаосе тIом а боацаш, машар хилар, шийлача тIема юкъера пешкаш а йоацаш, бокъонца нейтральни правительство хилар, тIом латта аренаш а йоацаш, гергача истола хьалхашка проблема къоастаяр» аьнна президента Кеннеде яьр. Из да дукха хана денз Советски Союза ловр а цу гIулакха цо ший низ кхоачар дер а. Лаоса гIулакхашта дунен халкъашта юкъера совещани хьаеллара хьакъехьа, Лаоса гIулакхашта йолча комиссе болх юха дIаболабара хьакъехьа тийнна предложенеш а кхы дуккха гIулакхаш а цу мехка этта дов дунен халкъашта юкъерча довнага ца далийтара тIадерзадаь да.

Нагахьа санна «нейтральнии ший лоIамереи Лаос» хилар США-на а ловш дале, белггала гуш да, Лаосера дов шердергдола цхьаккха гIулакх цо де йиш ца хилар. Мятежни низаш Iалашдара йола перевалочни база хила йиш яц Таиландах, американски тIема советникаш Лаосера дIабаха беза, хIаьта цу гIулакхий бала болаш долча кхыча оагIонашца цхьана дунен халкъашта юкъерча совещане истола гонахьа Iоха еза США. Цу тайпарча совещане лерхIар ховш да — гIеттача «лаосски деша» дунен халкъашта юкъерча лоархIамгара хьадоагIаш дола деррига дешаш къоастаделга а Лаоса законни правительстванеи, къаман-патриотически низаштеи, кхыча политически низаштеи товргйолча ларда тIа Лаосера машар юхаоттабара новкъостал делга а.

КIайча цIагIа хиннача пресс-конференце йоахар Лаоса «проблема машарца къоастаяра арахьара гIо деш болча коммунисташа хIанз еш йола тIема атакаш соцае еза». Мадарра аьлча, Лаоса халкъа кьалхашка ультиматум оттаелга да из. Цул а совнагIа, хеталу, СЕАТО оагIонтахьара Лаоса духьала коллективни интервенци хьоае мегаш хиларах хоам беш я из заявлени, аьнна, хIана аьлча «СЕАТО берригача членаша барт а бaь, шоашта декхараш тIаийцад Лаосерча агрессе хьакъехьа».

Цхьабакъда, дерригача дуненна хов Лаос цIаккха а СЕАТО член ца хиннилга а законах йолча Лаоса правительства, дерригача лаотянски халкъо моллагIа тайпа дале а дола ший мехка хьакъехьара СЕАТО «декхараш» тIаэца ца тигалга а ца туталга а.

СЕАТО агрессивни блока юкъе дакъа лоацаш бараштa ца деза а мег, хетаргахьа, шоай дагалаьттар Лаосе чакхдаккха мятежникий вIаштIехьа ца далар. Цхьабакъда, уж уйлаш кхоачашхургьяц интервенце новкъосталца а. Иштта ханаш яц хIанз. Лаоса халкъа духьала СЕАТО мехкаша шоай низаш духьалдоахе, царна юха духьалдала низаш а корадоагIаргда. Машар безаш йолча паччахьалкхенаша шоай лоIамах ютаргьяц Лаосера СЕАТО интервенце планаш. Тхо чIоагIа дог тийша да, машара гIулакха эггара дикагIа дар цигга дIакхоачаш гIулакхаш дикъ ца далийтар долгах, хIана аьлча интервенци, нагахьа санна из йолайойя, из йолаяьрашта тIехьагIа беркат даргдоацаш хургья.

ДикагIа деций, къовсаме долча дешай хьакъехьа Лаоса чура дерригa низаш барта даьхкача а арахьара Лаоса низ тIа ца кхыьхача а? Кхыча паччахьалкхений чурча гIулакхашта юкъе гIертарца тарлуш йоацача нейтралитета политика могаеш хабараш а дувцаш, мадарра аьлча гуччахьа тIемаца цига юкъе гIерта мишта йиш я?

Фу деш хиннаб СЕАТО тIема советникаш Бангкоке? Лаоса гIулакхашта юкъе гIортара планаш ювцаш хиннаб уж. Из гIулакх дувца безам болаш я 27 марта хьайийла СЕАТО совета сесси а. «Нью-Иорк таймсо» яхачох США правительство дага я Лаоса кортамукъале лоравра (?!) эшача моллагIча наькъаца духьалъоттаргдола мехкаш —СЕАТО-ца дакъа лоацараш вIашагIтоха». Лаоса кортамукъаленна кхерам тIатувсаш, СЕАТО-гара дIаиккхача, кхы мохк ба а бий?

США-с хьакхайкаду, цу гIулакхаца хьаштдолаш долча мехкаштеи Лаоса лидераштеи юкъе бокъонца переговораш хилийта ловш ба цигарбараш, ший лоIамехьа а бокъонца а йолча нейтралитета наькъа тIа яло Лаоса цар новкъостал дергдолаш, яхаш. Цу тайппара хьакхайкаду, кхы тIехьа ца тетташ Лаосера тIом сацийтара а переговораш яра а хьакъехьа енна английски предложени хьаллоац США-с, яхаш.

Нагахьа санна США «ТIемаца доацаш, совещане истола тIа проблема къоастае» бокъонца безам болаш яле, флоти тIема низаши Индокитая доазонашта юхе тIаозаш хIана латт? Кхерам тIалийсабар аьнна лаосски дош машарца къоастадара новкъостал дергда моттар малав?

Дика гуш да, лаосски дош къоастадарга бода нийса никъ Лаоса районера гIулакхаш толхадарца, тIема интервенци кийчъярца а боацаш, Советски Союзои машар безаш йолча кхыча паччахьалкхенашеи яххача тайпара машар тIехь переговораш ярца дунен халкъашта юкъера совещани вIашагIтохарца, дунен халкъашта юкъерча комиссе болх юха дIаболабарца хилар.

СЕАТО мехкаш Лаоса чурча гIулакхашта юкъегIерташ хилар дерригача дунен тIарча халкъаша чIоагIа ца зийча далац. Ца зувш диса йиш яц, цу тайпара юкъе гIортаро машараи Къулбехьен-Малхбоалехьарча Азен кхерамзленнеи кхерам тIатувсаш хилар. Хьанна хац нейтралитети кортамукъалеи законах йолча правительствага гIолла йоацаш Лаосе я йиш ца хилар?

Нагахьа санна США-си СЕАТО воқх мехкашеи нийса никъ лоаце, нагахьа санна царна Къулбехьен-Малхбоалехьарча Азе машар хилар бокъонца дезе, Къулбехьен Малхбузехьарча Азера а кхыча районашкара а хьал дIахо толхадергдола цхьаккха тайпа гIулакх леладергдац цар. Лаоса проблема машара переговорий наькъаца къоастаюларгйолаш а къоастае езаш а я. Лаосера дов дуждара духьале еш долча гIулакхашта бехказа вала цхьаннена а могаргдац.

Кхы тIехьа ца тетташ, лаосски халкъа чурча гIулакхашта СЕАТО мехкаш тIемаца юкъе гIертилга мамогга сихагIа соцадара тIадерзадаь гIулакхаш чакхдахарга хьежаш да халкъаш. Лаоса районе тIема оала ца гIеттабайтилга, ший лоIамереи нейтральнии политика лелаярца машар баккха Лаоса новкъостал делга — иштта да кхы тIехьатетта йиш йоаца декхар. Машарца безам ба яхарах кхоачамбац хIанз, машара пайда баргбола гIулакхаш леладе деза.

Обозреватель.

Дика чакхъяьлар практика

Февраль бетта Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически института 4-ча курса студенташ бахийтабар практике. Царна юкъе бар 4-ча курса гIалгIай группера студенташ а. Эрсий мотти литературеи хьеха дахийтар тхо Грознерча № 21 йолча школе. Хала дар хьалхара урокаш тела, опыт ца хиларах хIаьта а студенташа шоайла новкъостал деш, методиста гIалаташ хьадувцаш хиларах практика дика чакхъяьккхар студенташа. Цул совгIа, школера юкъара балхаш дир тха групперча студенташа: хIара классе сбораш йир, переменаех дежурнеш хилар, иштта кхыдола балхаш дир.

Цу практике урокаш дика телarах, юкъара балхаш дика чакхдахарах, гойтара пособеш дика дарах белгалбаьннаб тха группера студенташ Ведзижева Насапхан, Битиева Хьава, Дахкильгов ИбрахIим, Мальсагов Або, Берсанов Iумар, Альдиев Мухьмад, Албогачиева Нина, иштта кхыбараш а.

Тха групперча 23 студентах дукхагIа бараша тIехдика дIайихьар практика. 1-ча марта Наьсарен-Вокзалерча 11 шереи 8 шереи дешача школашка гIалгIай мотти литературеи хьеха дахийтар тхо. Тха методист вар Мальсагов Дошлакъа. Практика дика чакхъяьккхара тха кхетам лакхбаккхара чIоагIа новкъостал дир цо.

Вайнаха мотти литературеи хьехача урокех дукха гойтара пособеш кийчдир оаха. Бераша гIалгIай меттала вIалла а язйинза йола диктанташ язъейтар оаха царга. Дукха сакъердаме сайренаш йир тха студенташа школашка.

Кхы а дикагIа чакхъяьккха йиш хургьяр тхога практика, нагахьа санна гIалгIай меттала методически пособеш хиннадаларе, цул совгIа вай писателийи поэтийи произведенеш библиотекашка, тикашка хиннаялaре.

Укх деношка хиннача института студентийи хьехархойи конференце гучадаьхар практика юкъе хинна кхоачамбоацараш. ДIахо хургйолча практиках цу тайпара гIалаташ кхы хулийтаргдац студенташ.

КОСТОЕВ Башир,
Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически института студент.

Дика лел МагIалбикерча пионерий Цlен болх

Укх тIеххьарча хана геттара дика тоалуш боагIа МагIалбикерча пионерий Цlен болх. Школашкара занятеш йистеяьнначул тIехьагIа цига хул 300 совгIа дешархо. Пионерашеи дешархошеи вIашагIъехкай дукха самодеятельни кружокаш. Царна юкъе я халхара кружок, фотокружок, радиокружок, скульпторий кружок, кхыяраш а. Алхха цхьан рукодельни кружоке дакъа лоацаш ткъаьх школьник ва.

Дукха хIамаш карагIдаьннад пионераштеи школьникаштеи. ХIара кружоко боккхача безамцеи лерттIеи къа а хьегаш дика вIаштIехьдоах цар шоай гIулакхаш. Ала дезаш да пионерашеи школьникашеи кабинеташта эшаш мел йола хIамаш тоаяь хилар.

— Цу гIулакха дика дакъа лаьцар тха пионераша,— йоах пионерий Цlен директора Еремеева Любовь Ивановнас.

Эггара дикагIа болх дIахьош я барзкъаш тега Iомалучар кружок. Цу кружоке ерригаш а йиIигаш я. Цар шоай кулгалхочо шоашта хьеххача тайпара кIадах лерттIа кIамаш хьаю. Цар хьадаьд дукха салфеткаш, корий занавескаш, йовлакхаш, цхьаццадола барзкъаш. Уж ба Плиева Лиля, Семенова Валя, Ланговая Валя, кхы дукха бараш а. Кружоке дешара сезон чакхъяьккхачул тIехьагIа пионерашта ховргда шоай говзал кхыча школьникашта дIаIомае.

Кружкови балхашта юкъе дикка дакъа лоацаш ба кIаьнкаш а. Цар шоаш хьаду гIанташ, кхыйола столярни изделеш. Из болх дика беш ба Маскуров Руслан, Богославцев Володя, ДахкильговгIар Зирапи Заурбеки, кхыбараш.

Дукха ха йоаццаш пионераша шоаш хьаяьй В. И. Ленина скульптура.

ХIанз кружокашка дакъа лоацаш бола школьникаш кийчлуш ба апреле хургйолча городской смотрага. Цу денга цар кийчъю шоаш хьаяь цикагIа йола хIамаш.

М. ОСМИЕВ.

Къона специалисташ кийчбу

Заводашка, фабрикашка, стройкашка, кхыйолча промышленни предприятешка балхаш дергдола къона специалисташ кийчбара гIулакх дика латт Грознерча № 4 йолча строительни училище. Дешаш болча 3 бIаь гаргга кагирхошта юкъе ба каменщикаш, строителаш, плотникаш, маляраш, кхыбараш а. Тайп-тайпара говзалаш Iомаеш 11 группа я цига.

Училища кулгалхоша кагирхошта керда говзалаш Iомаяра дика терко еш хилар бахьан долаш дика вIаштIехьаьхай теоретически занятеш. Дика лел кагирхой производственни гIулакхаш а. ХIара кIира 1—2 экскурси ю группаша производственни предприятешка, стройкашка.

ТIехдика хьокхамаш доахаш, карагIдаьннараш шоай новкъосташта дIадовзийташ хилар бахьан долаш училище сий деш ба Джанбеков Абдул-Хьамид, Заводская Валентина, Дегтярев Николай, Бачагаева Галина, кхыбараш а.

О. МАГОМАДОВ.

Кхы а говзал лакхъе ка яйла шун!

Сакъердаме яр 25 марта Грознерча Ленина цIерахча Дворецe. Цу сарахьа шоай говзал гойташ бар республикански смотре дакъа лоацаш хиннарех дикагIбараш. ЧIоагIа теркам тIабахийта хьежар гулбеннараш хIара номерга, иштта чIоагIа гIадбаха тIа а эцар цар дикагIйола номер, хIана аьлча концерт оттадеш хиннараш бар республика колхозашка, совхозашка, иштта кхыйолча организацешка хьинаре къахьегаш бола цар новкъостий. Дог гIоздоакх районий художественни самодеятельноста балха юкъе хиннача цхьадолча хувцамаша. Царех керттерадар да укх шера художественни самодеятельносте дакъа лоацаш дукхагIа нах хилар къаьстта нохчийи гIалгIайи мехкарий. Соахка республикански смотре дакъа лоацаш Ножай-Юртовски районера кхоъ мара ца хиннача укх шера 35 нохчий йоI яр. Соахкарчул дукхагIа бар укх шера гIалгIай мехкарий Наьсарен района самодеятельноста юкъе а.

ДIадахача шера шоай говзал диккха лакхъяь дуккха кагирхой бар тIеххьарча концерте дакъа лоацаш. Дика аьлар Урус-Мартановски районерча Дудаев Арбе халкъа мукъам болаш дола «Нохчий йоI» яха илли. Арби музыка дика кхетаеш а хоза оаз йолаш а ва.

ЧIоагIа дукхавезавелар гулбеннарашта Наьсарен районера хоза оаз йолаш вола М. Гапархоев. Безаме, чулоацам дика гойташ, дегчу дужаш аьлар цо С. Агабабова яздаь «Лоаман наькъашка тIолла» яха илли. М. Гапархоев илли аларал совгIа дика халха воалаш а ва.

Дукха ба художественни самодеятельносте дакъа лоацаш тайп-тайпара говзалаш йоахкаш бола нах. ЧIоагIа лоархIаме да мамогга уж гучабахар, цахаддаш царна терко яр. Хоза мукъам болаш яр Наьсарен районерча А. Точиева язъяь «ЗIамига вальс». Каьхата пандарца ше лекхар цо из вальс.

Республике дика йовзаш я Сунженски района самодеятельность. ТIеххьарча концерта юкъе хинна номераш а яр дика. «Победа» яхача колхозерча И. Сидельниковеи Г. Третьякекеи иллеш алара эрсий халкъа белгалонаш бокъонца гойташ геттара дика аьлар «Бешамаш» яха частушкаш.

Йоккха талант йолаш ба МагIалбика районера А. Картоеви, Р. Чентиеваи. Халкъий тайп-тайпара халхараш дир цар.

Халкъа оамалаш дика гойташ долча суртаца оттадаь дар Урус-Мартановски районерча Л. Сухоносовас даь татарски халхар. Кхетамца вIашагIъелла, советски халкъий доттагIал дика гойташ яр Урус-Мартановски района культура Цlен коллективо оттаяь вокально-хореографически сюита. Къаьстта дика халхадаьлар сюита юкъе дакъа лоацаш хинна бераш.

Дика гIулакх да укх шера цхьайолча районашта шоай самодеятельноста болх соахкарчул дикагIа вIаштIехьбаьккха хилар. Царех я Надтеречни район. Дукха яр цар программа юкъе тайп-тайпара дика номераш.

Наурски районо укх шера хьагайтар кхетамца болх вIаштIехьбаьккхача лоацчача хана дика самодеятельность вIашагIйолла йиш йолга. Цу районо ше къаьстта концерт оттадир 27 марта Лермонтова цIерахча театре. Геттара дика гIулакх да самодеятельносте дакъа лоацаш а цул совгIа дуккхача коллективашта кулгалдеш а районера интеллигенци хилар. Наурски районе хIанз хIара клубе вIашагIъехка я е хоровой е халхара коллективаш.

Республика районий самодеятельноста смотр чакхъяьннай. Итогаш яьчул тIехьагIа жюре хьалхара моттиг хьожаяьй Наурски района, шоллагIа — Ножай-Юртовски, Сунженски районашта. КхоалагIа моттиг йийкъай Советскии, Саясановскии, Урус-Мартановскии районашта. Дуккхача коллективашта дипломаши грамоташи еннай.

Республикански смотре дакъа лоацаш хиннараш хIанз районашка цIабахаб. Семилетка кхоалагIча шера бIаьстан балхашта юкъе хьинаре дакъа лоацаш хургба уж.

ХIанз ерригача культура учрежденей сийлен декхар да укх шера республикански смотрана юкъе хинна дуккха кхоачамбоацараш юкъера дIа а даьха художественни самодеятельноста болх кхетамца вIаштIехьбаккха, дикагIа тоабе.

Цу лоархIамерча гIулакха цахаддаш кулгалдеш хила еза культура Министерство.

А. МЯКИЕВ.

Сурта тIа: (лакхехьа) Урус-Мартановски районерча культура Цlен коллективо гойт «Тоале тха Урус-Мартан» яха сюита, (лохехьа) Наьсарен районера М. Гапархоев.

МЕГРАБОВА сурташ.

Спорта хоамаш

Укх деношка Урус-Мартановски района культура ЦIагIа Нохч-ГIалгIай Совета «Урожай» яхача обществе хьалхара моттиг яккхара яхь хилар.

Цига дакъа лаьцар Урус-Мартановски, Сунженски, Шелковской, Наьсарен, Грозненски, иштта кхыча районий командаша. Верригаш а 67 спортсмен вар яхье дакъа лоацаш.

Сакъердаме чакхдаьлар Л. Евсултанови (Урус-Мартан) А. Кантаеви (Шаьла) латар. 7 минути 30 секунди ялалехьа котваьлар Евсултанов.

Дика летар Наьсарен районера борец Оздоев Зяуддин. Шийца латаш мел хиннар кIалтехар цо. Ший дозала категоре чемпион хилар цох.

«Урожай» яхача общества весовой категорей чемпионаш ба: В. Футиев (Сунженски), З. Оздоев (Наьсаре), Л. Евсултанов (Урус-Мартан), З. Челохсаев (Шелковски), В. Ахъядов (Урус-Мартан).

Цу яхье хьалхара моттиг яьккхар Сунженски района команда, хIаьта шоллагIа моттиг — Урус-Мартановски, кхоалагIа — Шелковской, йиълагIа — Наьсарен.

Ала дезаш да вай республикерча районашка дика спортсменаш — кагирхой болга. Цу яхье къаьгга гучадаьлар из.

К. МУСАЕВ,
спорта мастер.

* * *

Укх деношка Грознерча шахматни клубе Нохч-ГIалгIай республике хьалхара моттиг яккхара шахматехи шашкаехи ловзара яхье баьннаб кагирхойи мехкарийи. Яхье дакъа лоацаш ба нн. Ошаев, Даутов, Товмерзаев, Исламов (Грозный), Джабраилов, Темирханов (Саясан), Юнусов (Шали), Буруев, Самбиев (Ножай Юрт), иштта кхыбараш а.

Шахматни турнира яхье хьалхара моттиг лелаю хIанз № 23 йолча школа дешархочо Х. Ошаева. Ийс очко яьккхай цо ийснех. ХIаьта шашкаех ловзарашта юкъе хьалхлелаю медицински училища студента Б. Кадиева.

Р. АЛИМОВ.

РАДИОПЕРЕДАЧАЙ ПРОГРАММА

30-ча марта: 17.00—керда хоамаш; 17.10 — «Кхалнаьха съезда тха совгIаташ» — передача (гIалгIай меттала); 17.30 — керда хоамаш (нохчий меттала); 17.45 — УнахцIенон журнал; 18.00 — керда хоамаш (эрсий меттала); 18.15 — Кхалнаха дола журнал (нохчий меттала); 18.30 концерт.

31-ча марта: 6.35 — юрта боахама болхлошта передача (эрсий меттала); 6.50 хоамаши передачай программеи; 7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор; 8.50 — Советски Союзереи доазол дехьареи хоамаш; 17.00—керда хоамаш; 17.10— Кхалнаьха республикански кхоалагIча съездах йола отчет (гIалгIай меттала); 17.30 — керда хоамаш (нохчий меттала); 17.45 — Кхалнаьха республикански съездера передача); 18.00 — керда хоамаш (эрсий меттала); 18.15 — Кхалнаьха республикански съездах йола отчет (нохчий меттала); 18.30 — концерт.

1-ча апреле: 6.35 — юрта боахама болхлошта передача (нохчий меттала); 6.50 — хоамаши передачай программеи; 7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.15 — Пионераштеи школьникаштеи передача (нохчий меттала); 8.30 — концерт; 8.45 — «Тха микрофона хьалхашка...» —передача (гIалгIай меттала); 16.00 — «Советски юрта» — журнал; 16.20— Литературни передача (гIалгIай меттала); 16.40 — ашарий антракт; 16.45 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.00—«Беш-Лоам кертереи Эльбрусереи Каспийски фордага кхаччалца» — передача (эрсий меттала); 17.50 — керда хоамаш (нохчий меттала); 18.00 — Художественни самодеятельноста концерт.

Ред. зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре
Йоккха зал —**«Чархаш тIара чIоагIале».**

Долалу: 8, 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — **«Сай корта багIа белаш тIа».**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — Берий сеанс— **«Тха городе».**

Долалу: 9, 11.
«Рыжик».

Долалу: 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — **«ПIелггала кIаьнк».**

Долалу: 9.15, 11,15.
«Сай корта багIа белаш тIа».
Долалу: 1.15, 3.15, 5.15, 8.15, 10.15.

«Родина» яхача кинотеатре

Берий сеанс — **«Мультипликационни фильмай сборник».**

Долалу :9.
«Рыжик».
Долалу: 10.30, 4.
«Сай корта багIа белаш тIа».
Долалу: 12.20, 5.50, 9.25.
«Кер-Оглы».
Долалу: 2.10, 7.35.

РЕДАКЦЦ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикан, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02053 Заказ № 2050